

mista, esitti, että kaupunginvaltuusto hyväksyisi hakemuksen oheisen ehdotuksen puheenalaisten tonttien kaupunginasemakaavanmuutokseksi ja hankkisi sille vahvistuksen. Valtuusto myöntyi ¹⁾ esitykseen.

Kirjelmässä toukokuun 23 päivältä maistraatti sittemmin ilmoitti ²⁾, että mainittu kaupunginasemankaavanmuutos oli saman kuukauden 8 päivänä vahvistettu.

Tonttipaikkain luovuttamista taidenäyttelyrakennukselle, oopperatalolle ja konservatorirakennukselle ³⁾ tarkoitettavain hakemusten yhteydessä esiteltiin kaupunginvaltuustolle XIII kaupunginosassa olevain korttelien n:o:jen 401 a, 401 b ja 403 järjestelysuunnitelma. Valtuusto päätti ⁴⁾ hyväksyä nämä ehdotukset ja hankkia vahvistuksen niistä johtuvalle kaupunginasemakaavanmuutokselle. Maistraatin kirjelmässä ⁵⁾ syyskuun 1 päivältä annetun ilmoituksen mukaan oli senaatti heinäkuun 19 päivänä vahvistanut puhenalaisen kaupunginasemakaavanmuutoksen.

Korttelien n:o:jen 401 a, 401 b ja 403 kaupunginasemakaavanmuutos.

2. Kiinteän omaisuuden hankintaa ja kaupungille kuuluvan tuollaisen omaisuuden luovutusta koskevat asiat.

Lokakuun 24 päivänä 1916 asetti ⁶⁾ kaupunginvaltuusto komitean, johon valittiin herrat Castrén, Elving, L. Krogius, Lindberg, Lindfors, Norrmén ja Paloheimo sekä insinööri C. Enckell, koko laajuudessaan tutkimaan kysymystä uusien maa-alueiden hankinnasta kaupungille. Komitean mietintö ⁷⁾ oli päivätty huhtikuun 18:tä 1917 ja tarkoitti osoittaa kunnallisen asutuspolitiikan suuntaviivat sekä ehdottaa tarpeellisiksi havaittuja toimenpiteitä tilan hankkimiseksi kaupungin vasmaiselle kehitykselle. Teollisuuden ja kaupan tilantarpeeseen nähden varasi komitea itselleen tilaisuuden saada kohta kun tekeillä olevat suunnitelmat olivat valmistuneet esittää ehdotuksen sen laajan alueen jaoitukseksi, joka Sörnäsän haararadasta lähtien etelässä itäisen emäradan ja Vanhankaupunginlahden välillä ulottuu Vantaanjokeen asti.

Kaupungin maanhankinta politiikka.

Numeroluvuilla valaistuaan kaupungin laajenemista vuodesta 1810 lähtien, jolloin sen kirkonkirjoissa oli 4,065 henkeä, vuoteen 1916, jolloin asukasluku oli 182,215 henkeä, selvitti komitea väestön muuttoa Helsingin pitäjässä sijaitseviin huvilayhdyskuntiin, joissa vuonna 1916 asui kaikkiaan 10,951 henkeä. Komitea huomautti, että kaupungin omistaman maa-alueen rajain pohjoispuolella sijaitsevan maaseudun nopea kaupunkilaistuminen oli tuottanut kaupungille monenlaisia vai-

¹⁾ Valt. pöytäk. 27. 2. 7 §. — ²⁾ S:n 12. 6. 1 §. — ³⁾ Ks. tätä kert. edempänä. — ⁴⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 7; valt. pöytäk. 17. 4. 7 §. — ⁵⁾ Valt. pöytäk. 18. 9. 5 §. — ⁶⁾ Ks. 1916 vuod. kert. siv. 7. — ⁷⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 18.

keuksia ja haittoja, jotka vaativat osakseen kaupunginviranomaisten erikoista huomiota. Nykyisen rajansa vierellä oli kaupungilla vyön tapainen muodostuma tuollaisia huvilayhdyskuntia, jotka Vikin kapteeninvirkatalon kera erottivat kaupungin maat loitompana olevasta maaseudusta. Kun kaupungin aluetta muilla kolmella taholla rajoitti meri, tuotti vastamainittu asianlaita vaaraa kaupungin vapaalle kehitykselle. Tämän johdosta ja kun kaupunginviranomaisten niiden vaatimusten mukaisesti, joita kaukonäköinen ja nykyaikainen kunnallispolitiikka asetti, oli katsottava, että tilaa varattiin kaupungin lisääntyvälle väestölle ja että kunnalla oli mahdollisuus suunnitelmanmukaisesti ohjata ja valvoa kehitystä, täytyi mitä pikemmin sen parempi tämä yksityisten pikkuyhdyskuntain muodostama rengas murtaa ja kaupungin hankkia itselleen määräysvalta niihin maihin nähden, joita se laajentuakseen tarvitsi.

Tässä edellä mainitut haitat johtuivat etusijassa semmoisista asutusryhmityksistä, joiden puutteellinen sisäinen järjestys sekä suunnitelmaa vailla oleva kehitys tuottivat vaikeuksia vastaiselle kaupunginjärjestelylle. Ne yhdyskunnat, joiden hallinto oli kiinteämmin järjestetty, joilla oli voimia ja varoja pitää huolta eduistaan ja tarpeistaan ja jotka tarjosivat takeita nykyaikaisten periaatteiden mukaan toimeenpannusta sekä kaupungin oman kehityksen mukaan sovitetusta järjestelystä, näytti sitä vastoin olevan jätettävä häiritsemättä täyttämään tarkoitustaan, sikäli kuin tämä ei ollut vastoin kaupungin etuja. Kuitenkin olisi kaupungin tietysti, mikäli mahdollista, näilläkin alueilla, jotka vastedes voivat tulla kysymykseen kaupunkiin liitettävänä alueina, koettaa ohjata kehitystä oikealle uralle ja katsoa, ettei se osunut harhatielle. Tehokkaan avun tässä kohden saisi kaupunki uudesta kaupunginasemakaavalaista, joka säännöllisten olojen palauduttua varsin luultavasti oli odotettavana.

Ei ehkä pidetty aivan hyvin harkittuna, että kunnan hallinto kiinteistömarkkinoilla nykyään vallitsevan nousukauden aikana ryhtyi laajemmissa määrin ostamaan maita. Mutta komitean käsityksen mukaan ei ollut odotettavana maan nykyisten yksikköhintain huojistumista kaupungin lähimmässä ympäristössä, vaan oli varsin luultavaa, että ne pikemmin vieläkin kohoaisivat, sikäli kuin kaupunkimuodostus laajeni. Mitä pitemmälle näiden alueiden milloin missäkin määrin säännötöntä lohkamista jatkui ja rakennustoiminta levisi, sitä runsaampia kustannuksia syntyi kaupungille alueiden lunastamisesta.

Tämän laatuissa kaupoissa oli usein käynyt niin, että kaupungin menot maanostosta eivät kohtuullisesti suhtautuneet lunastetun alueen arvoon sinänsä, mutta että tarkoituksen hyväksi tehdyt uhraukset olivat kannattaneet niiden yleisten etujen vuoksi, joita maanhankinta oli tuottanut kaupungin kehitykselle. Kaupungin asutuspoliitikassa tuli

johtavana olla perinpohjaisen tuntemuksen väestön siirtymisen ja taloudellisen elämän kehitysviiivoista kaupunkiin liitettävällä alueella ja niistä eduista, joita kaupunki ajan mittaan voi saada kauaksi ulottuvilla laajennuksilla, ei yksinomaan laskelmain kunnan verotulojen mahdollisesta kohoamisesta.

Komitean mielestä oli mahdotonta edeltäpäin laskea, milloin kaupungin nykyinen alue oli kokonaan käytetty, mutta tästä seikasta annettu selvitys kehoitti kunnan hallintoa ajoissa ryhtymään toimenpiteisiin, jotta kaupunki pääsi isännäksi omassa talossaan; joka tapauksessa täytyi pitää luultavana, että kaupungin nykyiset alueet muutaman vuosikymmenen kuluttua olivat täyteen rakennetut tai muulla tavoin käytetyt. Tässä oli niinkään muistettava, että voi esiintyä seikkoja, jotka voimakkaasti jouduttivat kaupunkimuodostuksen ja väkiluvun lisääntymistä. Parantuneet liikennevälineet ja satamaolot, säännöllisen talvilaivaliikenteen syntyminen, kaupan ja teollisuuden elpyminen sekä pääkaupungin asema hallinto- ja sivistyskeskuksena olivat seikkoja, jotka voivat lisätä tilantarvetta ja vaatia kaupungille hankkimaan uusia maa-aloja. Komitea viittasi tehdas- ja varastotonttien pakottavaan tarpeeseen, kaupungin nykyisellä alueella kun näihin tarkoituksiin oli tarjona vain riittämätöntä tilaa. Avaraa tilaa vaativat niinkään sairaanhoitolaitokset sekä tieteelliset ja armeliaisuuslaitokset, joita varsinkin luultavasti tuli sijoitettavaksi käyttämättä olevalle kaupungin maalle. Paikkoja oli niinkään varattava työväen siirtolapuutarhoille sekä puistoille ja istutuksille. Lopuksi tarvitsi kaupunki tuntuvaan maa-alan voidakseen vaihtaa sitä sotalaitoksen hallussa kaupungin keskiosissa oleviin alueisiin, jotka kaupunki varsinkin nyttemmin muuttuneissa oloissa voinee saada omikseen. Näytti olevan kaupunginhallinnon ehdoton velvollisuus riittävällä kaupunkialueen eheyttämisen ajoissa pitää huolta siitä, että kunta sai toimintavapautta ja sovittelumahdollisuuksia, kun oli tyydytettävä niitä erilaatuisia tarpeita, joita voi esiintyä itse asutustilan vaatimusten ohessa.

Mitä kaupungin vastaisen kehityksen suuntaviivoihin ja jatkuvan alueellisen laajentamisen ohjelmaan tuli, huomautti komitea että, sitenkuin kaupungin keskus nyttemmin oli laajentunut meren rantaan asti etelässä, idässä ja lännessä, täytyi kaupungin pyrkiä laajenemaan mantereelle päin kaupungin keskuksen pohjoispuoliselle alueelle. Komitea huomautti edelleen, että kunnan hallinnossa oli aikaisemmin ollut vallalla se käsitys, että Helsinginlaisella paikalla sijaitsevan kaupungin olisi oikeinta pysyttäytyä meren yhteydessä ja siten käyttää hyväksien veden läheisyyden tarjoamia etuja. Sekä rahatoimikamari että kaupunginasemakaavaosasto olivat aikaisemmin puoltaneet laajentamista tähän suuntaan, ja senkin jälkeen kuin kaupunginvaltuuston enemmistö, hylkäämällä ehdotukset Drumsön ja Brändön ostosta, oli

määrännyt laajenemisen pohjoista kohti oikeimmaksi, kuului edelleen vaatimuksia että kaupungin ei tulisi olla ensiksi mainittua kehitysmahdollisuutta huomioon ottamatta, vaan hankkimalla itselleen käyttöoikeus mainittuihin molempiin saariin turvata laajenemisensa itään ja länteen.

Kun nyt kuitenkin oli kaupungille hankittava tonttimaata asutuksen ja teollisuuden tarpeisiin sekä korvausaluetta kaupungin alueen järjestämisessä tarpeellisia maanvaihtoja varten puhkaisemalla kaupungin rajalle syntynyt huvilayhdyskuntain vyöhyke sekä hankittava kaupungille tilaisuutta kehityksensä järjestämiseen ja ohjaamiseen suunnitelmamukaisesti, oli laajentamispyrinnöt kieltämättä suunnattava mantereelle päin. Niiden kunnallispoliittisten tarkoitusten saavuttamiseksi, joihin kaupungin tuli komitean mielestä vastaisessa kehityksessään pyrkiä, ei kaupungilla ollut käytettävänä muuta keinoa tilantarpeensa turvaamiseksi kuin ostaa pohjoisrajallaan sijaitsevat tarpeelliset maa-alueet Vikin virkatalon alueen yhteydessä.

Keskustelut
maanhankin-
nasta.

Vikin kapteeninvirkataloon nähden teki komitea selkoa keskusteluista, joita valtion kanssa oli ollut sen hankkimisesta kaupungille. Viimeksi oli rahatoimikamari syksyllä 1916 tarjonnut Helsingin pitäjässä sijaitsevaa Labbaksen taloa vastikkeeksi, mutta asiasta olleissa suullisissa neuvotteluissa kävi selville, ettei valtio voinut mainittua maatilaa siihen tarkoitukseen hyväksyä. Tämän johdosta teki rahatoimikamari marraskuussa 1916 alustavan tarjouksen eräiden senaatin haluamain kaupunkialueiden luovuttamisesta valtiolle. Tähän tarjoukseen ei ollut vastausta saapunut. Sittemmin muuttuneiden valtiollisten olojen johdosta saattoi kuitenkin täydellä syyllä olettaa, että maamme uusi kotimainen hallitus kohdakkoin saattaisi tämän kaupungin kehitykselle ylen tärkeän aluekysymyksen suotuisaan ratkaisuun.

Komitean oli nyt onnistunut hankkia seuraavain maa-alueiden alustavat myyntitarjoukset:

1) Boxbacka aktiebolag yhtiön omistamat, myymättä olevat tilukset Boxbackan kylässä, pinta-alaltaan 407.894 ha, hinta 2,447,364 markkaa eli 0.60 markkaa m²:ltä. Keskustelujen kuluessa oli hinta tasoitettu 2,400,000 markaksi. Tarjous käsitti alueella sijaitsevat rakennukset sekä maassa olevan laihon, mutta ei irtaimistoa. Myyjä oli varannut itselleen oikeuden nostaa juoksuhautatöistä, metsänkaadoista y. m. ehkä maksettavan korvauksen, sikäli kuin tämä kohdistui sodan alun ja 1915 vuoden lopun väliseen aikaan.

2) Aktiebolaget parkstad-Vanda-puistokylä osakeyhtiön hallussa olevat, Malmin ja Staffansbyn kylissä sijaitsevat tilukset, ilmoituksen mukaan noin 504 ha, mistä myyjät kuitenkin erottivat nykyisen isännöitsijän huvila-alueen, noin 12 ha, Malmin kalkkihiekkatiilitehtaalta yhtiön hiekanottoaikoihin vievän kapearaiteisen radan ja nämä hie-

kanottopaikat, pinta-alaltaan yhteensä noin 24 ha, sekä noin 30 ha:n laajuisen turvepehkusuon. Sitä paitsi varasi yhtiö itselleen oikeuden edelleen jatkaa palstatilain y. m. myyntiä siksi, kunnes lopullinen kauppa tehtiin. Koko tämän alueen hinta oli, edellyttäen pinta-alasta annettujen tietojen olevan oikeat, 0.60 markan mukaan neliömetriltä 2,628,000 markkaa. Tarjous käsitti ainoastaan maat, mutta ei rakennuksia.

3) Pehrin ratsutila n:o 1 Malmin kylässä, omistaja maanviljelijä O. W. Åberg. Pinta-ala oli 98.1 ha, siitä 44.37 ha viljeltyä maata. Tilasta erotetut 2 palstatilaa, yhteensä 1.34 ha, eivät kuuluneet kauppaan. Hinta oli 300,000 markkaa eli 0.31 markkaa m²:ltä. Myyjä pidätti itselleen kaivuutöistä ja kaadetusta metsästä ehkä tulevan korvauksen. Irtaimisto ei sisältynyt tarjoukseen.

4) Strömin verotila n:o 4 Malmin kylässä, omistajat tilanomistaja A. Eklundin perilliset, ynnä tilaan kuuluva, Boxbacka aktiebolag yhtiöltä ostettu palstatila Dal 44. Talon ynnä palstatilan pinta-ala oli 123.7 ha, siitä 63.5 ha viljeltyä maata. Hinta oli 503,000 markkaa eli 0.41 markkaa m²:ltä. Kauppaan kuului kaadetusta metsästä ehkä saatava korvaus ja samaten suurin osa irtaimistoa.

5) Puolikas Brusan verotaloa n:o 6 Malmin kylässä, omistaja maanviljelijä K. G. Kyrklund. Pinta-ala oli 111.7 ha, siitä 42.7 ha viljeltyä maata. Kauppaan kuului sitä paitsi neljä Boxbacka aktiebolagilta ostettua palstatilaa, yhteensä 6 ha. Hinta kaikkiaan 350,000 markkaa eli 0.30 markkaa m²:itä. Suurin osa irtaimistoa seurasi mukana.

6) Hagan talo n:o 2 Malmin kylässä, omistaja rouva S. Rundman. Kaupaksi tarjottu pinta-ala oli 52.2 ha, siitä 26.5 ha viljeltyä. Tilalta oli palstatiloina myyty kaikkiaan 11.7 ha. Myyjä oli itselleen varannut rakennukset ja niitä ympäröivän pellon, 7.5 ha, sekä 0.25 ha:n laajuisen alueen, joka aikaisemman sopimuksen mukaan tuli yhdistettäväksi hautausmaahan. Hinta oli 300,000 markkaa eli 0.58 markkaa m²:itä. Irtaimisto ei kuulunut kauppaan. Juoksuhautatöistä tulevan korvauksen saisi myyjä.

7) Kaarlen talo Malmin kylässä, omistajat maanviljelijä K. Åbergin perilliset. Pinta-ala oli 60.2 ha, siitä 24.5 ha viljeltyä. Hinta oli 250,000 markkaa eli 0.42 markkaa m²:itä. Tilalta oli palstatiloina myyty kaikkiaan 2.2 ha, mikä alue ei kuulunut kauppaan. Hintaan oli luettu kaadetusta metsästä ehkä saatava korvaus, mutta ei irtaimistoa.

Näiden keskustelujen jatkuessa tiedusteli tilanomistaja J. Kavaleff rahatoimikamarilta, olisiko kaupunki halukas ostamaan hänen Helsingin pitäjässä omistamansa Domarbyn maatilän, johon kuuluivat Skepparin ja Långhansan veroratsutilat n:ot 2 ja 3 sekä verotalot Ryttars n:o 7, Stenbergs n:o 5, Lassas n:o 1, Kusmies n:o 6 ja Glasmästars n:o 4, kaikki Domarbyn kylässä Helsingin pitäjää. Maatilän pinta-ala oli kaikkiaan noin 610 ha, siitä ilmoituksen mukaan 315 ha peltoa, 285 ha

metsämaata ja 10 ha joutomaata. Koko alueen kauppahinta oli 2,450,000 markkaa eli noin 4,000 markkaa hehtaarilta eli 0.40 markkaa m²:ltä.

Komitea katsoi olevan ehdottaminen, ettei ainoastaan Vikin kapteeninvirkatalon hankkimista kaupunginviranomaisten toimesta mahdollisimmassa määrin joudutettaisi, vaan että kaupunki lisäksi ostaisi seuraavat maatilat, nimittäin Boxbacka-yhtiön omaisuuden, Strömin ja Brusan talot sekä Domarbyn kartanon eli yhteensä noin 1,240 ha. Kun Domarbyn osto ehdottomasti edellytti eräiden Baggbölessä olevain palstatilain hankkimista kaupungin omiksi Äggelbyn kartanon rajan ja Domarbyn välisen kulkuyhteyden turvaamiseksi, oli rahatoimikamari asettanut yhteyteen asianomaisten palstatilan- ja maanomistajain kanssa sekä tehnyt alustavat sopimukset, joiden mukaan kaupunki kaikkiaan enintään 70,000 markan hinnasta ostaisi seuraavat Baggbölen huvilayhdyskunnan palstatilat, nimittäin n:ot 10 ja 13 Elotien varrella, n:o 16 Koivutien varrella, n:ot 2 ja 19 Huvilatien varrella, n:ot 15 ja 17 ynnä 18 a ja 18 b Alkutien varrella sekä enintään 20,000 markan hinnasta muut tien teettämiseen tarpeelliset maa-alueet.

Edelleen oli Boxbacka aktiebolag tarjoutunut luovuttamaan yhtiön kaikki 60 osaketta kaupungille yhteensä 2,160,000 markan hinnasta; tarjous edellytti, että kaupunki ottaisi vastatakseen yhtiön veloista, noin 500,000 markasta. Komitean mielestä ansaitsi tarjous huomiota, varsinkin kun siten yhtiömuotoa käyttämällä saatiin sopiva järjestö näiden, ehkäpä muidenkin kaupungin omistamain kiinteistöjen ensimmäiselle hallinnolle, kunnes niiden hoito ehdittiin lopullisesti järjestää.

Komitea oli ollut epäröivällä kannalla Hagan, Kaarlen ja Pehrin talojen lunastamiseen nähden eikä voinut puoltaa aktiebolaget parkstad-Vanda-puistokylä osakeyhtiön tilusten ostoa alueen syrjäisen aseman ja jo pitkälle ehtineen palstoituksen johdosta. Sittenkuin kaupunkia ympäröivä huvilayhdyskuntain rengas oli puhkaistu, mikäli mahdollista Domarbystä länteen, toisin sanoin samankeskisessä kaaressa nykyisen kaupunginalueen ympäri, ei ollut syytä suunnata laajenemista yksipuolisesti koilliseen.

Ehdotettujen ostojen johdosta lisääntyisi kaupungin käytettävänä oleva maa-ala yhteensä noin 1,250 ha:lla tai, jos Vikin tilukset otettiin lukuun, yhteensä noin 1,850 ha:lla. Tämä alue riittäisi asuinpaikaksi ainakin 100,000 hengelle, jota paitsi saataisiin tilaa muille tärkeille kunnallispoliittisille tarpeille. Näin laajennettuna olisi kaupungin alue pinta-alaltaan kaikkiaan noin 4,335 ha, ja pinta-ala kutakin kaupungin asukasta kohti lisääntyisi 169.3 m²:stä 237.9 m²:in. Edelleen huomautti komitea, että kaupungin viljelyskelpoinen maa olisi nykyisen elintarvepulan aikana käytettävä niin, että kunnan muonitustarpeet tulivat mikäli mahdollista tyydytetyiksi.

Asianomaisista tiloista vaaditut yksikköhinnat saattoivat tosin sinänsä näyttää korkeilta, mutta eivät kuitenkaan komitean mielestä olleet kohtuuttomat siihen hyötyyn katsoen, minkä ehdotetut maanostot tuottaisivat kaupungille. Komitea oli niinkään katsonut voitavansa puoltaa alustavissa kauppakirjoissa neuvottelujen pohjalla esitettyjä kauppaehdoja.

Komitea ehdotti, että kaupunginvaltuusto lisätyin luvuin päättäisi:

Ehdotetut
tilanostot.

enintään 2,793,000 markan hinnasta ostaa Helsingin pitäjässä sijaitsevan Domarbyn kartanon eri luettelon mukaisine elävine ja kuolleine irtaimistoineen ja muutoin alustavassa kauppakirjassa lähemmin ilmoitetuin ehdoin;

enintään 350,000 markan hinnasta ostaa Helsingin pitäjän Malmin kylässä sijaitsevat Brusan verotalon puolikkaan n:o 6² ynnä Dal n:o 45, Dal n:o 46 a, Dal n:o 47, Likärr ja Ladtomt nimiset maa-alueet alustavassa kauppakirjassa lähemmin mainituin ehdoin;

enintään 503,000 markan hinnasta ostaa Helsingin pitäjän Malmin kylässä sijaitsevat Strömin verotalon n:o 4 ynnä palstatilan Dal n:o 44 alustavassa kauppakirjassa tarkemmin mainituin ehdoin;

2,160,000 markan hinnasta ostaa kaikki Boxbacka aktiebolag yhtiön osakkeet sekä osoittaa enintään 500,000 markkaa yhtiön velkain suoritukseen;

valtuuttaa rahatoimikamarin enintään 70,000 markan hinnasta ostamaan seuraavat Baggbölen kylässä sijaitsevat palstatilat, nimittäin Elotien n:ot 10 ja 13, Koivutien 16, Huvilatien 19 ja 20 sekä Alkutien 15 ja 17 ynnä 18 a ja 18 b;

niinkään antaa rahatoimikamarin toimeksi kaikkiaan enintään 20,000 markan hinnasta ostaa muut Äggelbyn ja Domarbyn välille tehtävää tietä varten tarpeelliset, kaupungin lunastettaviksi tarjotut maa-alueet;

edellä mainittujen kiinteistöjen, irtaimiston ja osakkeiden hinnan ynnä lainhuudatuskulujen suoritukseksi osoittaa kaikkiaan 6,434,000 markkaa maksettavaksi 1916 vuoden velkakirjalainasta; sekä

antaa varsinaisen kaupunginvaltuuston toimeksi ryhtyä päätösten täytäntöönpanosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Sen jälkeen olisi varsinaisen kaupunginvaltuuston päätettävä:

senaatilta hankkia vahvistus edellä mainituille päätöksille; sekä kehoittaa rahatoimikamaria

a) ryhtymään toimenpiteisiin jouduttaakseen Vikin virkatalon luovuttamista kaupungille;

b) toistaiseksi ottamaan haltuunsa ostettujen maa- ja palstatilain ynnä maa-alueiden hallinnon sekä edustamaan kaupunkia Boxbacka aktiebolag yhtiössä;

c) yksissä neuvoihin muonitustoimikunnan kanssa ottamaan harkittavaksi kysymyksen näiden maatilain käyttämisestä elintarpeiden hankkimiseksi kaupungin väestölle;

d) kohta kuin olot sallivat, kaupungin yleisten töiden hallituksella tutkituttamaan satamaradalta Vikin virkatalon tilusten poikki Sörnäsiin kulkevan rautatien sopivimman suunnan sekä ryhtymään toimenpiteisiin tätä varten tarpeellisen maan hankkimiseksi, ehdollisesti pakkolunastusta käyttämällä; ja

e) käsiteltäväksi ottamaan kysymyksen vakinaisen elimen perustamisesta kaupungin maatilain hallintoa ja käyttöä varten.

Asia aiheutti lisätyssä kaupunginvaltuustossa laajanlaisen keskustelun¹⁾, jonka kuluessa toisaalta vaadittiin evättäväksi Domarbyn maatilain ostoja tarkoittavaa ehdotusta, kun taas toisaalta puollettiin ostettaviksi myöskin Hagan, Pehrin ja Kaarlen taloja, minkä ohessa lausuttiin, että rahatoimikamarin tulisi saada toimekseen aloittaa keskustelut osin Vantaanjoen länsipuolella sijaitsevan Baggbölen, osin Hertonäsin kartanon mahdollisesta ostamisesta kaupungille.

Päätös ostaa
Domarbyn,
Brusan, Strö-
min, Pehrin ja
Hagan talot
sekä eräät
Baggbölen
palstatilat
ynnä Boxbacka
aktiebolag yh-
tiön osakkeet.

Asiaa ratkaistaessa hyväksyttiin kaikki komitean ponnet, ja päätti lisätty kaupunginvaltuusto siten ostaa Domarbyn maatilaa 2,793,000 markasta, Bruson talon ynnä eräät maa-alueet 350,000 markasta, Strömin talon ynnä Dalin palstatilan 503,000 markasta, Boxbacka aktiebolag yhtiön osakkeet 2,160,000 markasta, eräät Baggbölen palstatilat enintään 70,000 markasta sekä Domarbyn ja Äggelbyn välistä tietä varten tarpeelliset maa-alueet 20,000 markasta. Edelleen päätti lisätty kaupunginvaltuusto 50 äänellä 29 vastaan ostaa myöskin Pehrin talon 300,000 markasta, Hagan talon 300,000 markasta ja Kaarlen talon 250,000 markasta, minkä ohessa hyväksyttiin ehdotus Hertonäsin kartanon ostoja tarkoittavain keskustelujen aloittamisesta.

Sittemmin ilmoitti Pehrin talon omistaja, ettei hänellä ollut tilaisuutta myydä tilaansa edellä mainituin ehdoin, vaan pyysi hän saada tilasta erottaa eräät 1.530 ha:n laajuiset alueet niillä olevine rakennuksineen. Lisätty kaupunginvaltuusto päätti²⁾ kaupan tehtäväksi näillä muutetuillakin ehdoilla.

Hagan taloon nähden rahatoimikamari alisti, oliko talo ostettava omistajan esittämin uusien ehdoin, jotka olivat johtuneet siitä, että eräs 562 m²:n laajuinen alue oli annettu vuokralle pitemmäksi ajaksi eikä omistajan ollut onnistunut saada aikaan sopimusta vuokran siirrosta. Omistaja sitoutui kuitenkin enintään 5,000 markalla ottamaan osaa tämän alueen hankkimiseen kaupungille. Lisätty valtuusto päätti³⁾ talon ostettavaksi näillä uusilla ehdoilla.

¹⁾ Lis. valt. pöytäk. 24. 4. 1 §; valt. pöytäk. 24. 4. 1 §. — ²⁾ Lis. valt. pöytäk. 8. 5. 1 §. — ³⁾ Lis. valt. pöytäk. 8. 5. 1 §.

Sittenkuin valtuusto sen jälkeen oli alistanut päätöksensä senaatin tutkittaviksi, ilmoitti ¹⁾ maistraatti kirjelmässä heinäkuun 6 päivältä, että senaatti oli kesäkuun 27 päivänä vahvistanut mainitut kaupat sekä päätöksen osoittaa tähän tarkoitukseen 7,284,000 markkaa 1916 vuoden velkakirjalainasta.

Maanmittari N. Järnefeltille, joka kaupungin luottamusmiehenä oli pannut alulle puheenalaisia maanostoja koskevat alustavat neuvottelut, päätti ²⁾ kaupunginvaltuusto käyttövaroistaan osoittaa Smk 2,501: 25 hankitun kartan ynnä erinäisten muiden välittömäin menojen korvaukseksi sekä lisäksi 1,500 markkaa eli $\frac{1}{2}$ % Hagan talon kauppahinnasta.

Korvaus maanmittari N. Järnefeltille.

Vahvistaessaan 1918 vuoden menosäännön merkitsi ³⁾ kaupunginvaltuusto siihen mainituista maanostoista olleiden kustannusten joukkoon Smk 38,970: 25 lainhuudatuskuluja.

Maanostojen lainhuudatuskulut.

Vahtimestari V. Dammin tekemän tarjouksen, että kaupunki 14,500 markan hinnasta ostaisi Helsingin pitäjän Malminkylän Starenin talosta erotetun Jaurilan palstatilan, kaupunginvaltuusto epäsi ⁴⁾, koska kaupungin etujen ei katsottu vaativan tämän palstatilan ostamista, joka käsitti ainoastaan kapean, 14,585 m²:n laajuisen alueen.

Evätty Helsingin pitäjässä olevan palstatilan myyntitarjous.

Kun sopivan asunnon hankkiminen Boxbacka aktiebolag yhtiön isännöitsijälle, jonka yhtiön pääosakas kaupunki oli, oli kohdannut vaikeuksia, oli yhtiön johtokunta tehnyt sopimuksen Boxbackan talosta erotetun, 18,900 m²:n laajuisen palstatilan ostosta rakennuksineen 135,000 markan hinnasta. Kohta kun isännöitsijän asuntokysymys voitaisiin ratkaista halvemmallalla tavalla, myytäisiin palstatila. Asiaa esiteltäessä oli rahatoimikamari myöntynyt johtokunnan esitykseen, jota vastoin muuan vähemmistö oli puoltanut asian jättämistä kaupunginvaltuuston tutkittavaksi. Valtuusto piti ⁵⁾ tätä kauppaa väliaikaisena toimenpiteenä, joka ei kaivannut lisätyn kaupunginvaltuuston päätöstä.

Erään Boxbackassa sijaitsevan palstatilan osto.

Sittenkuin kysymys Vikin kapteeninvirkatalon hankkimisesta kaupungille oli otettu puheeksi edellä kerrotun maanhankinnan yhteydessä, oli rahatoimikamari ryhtynyt keskusteluihin mainitun virkatalon vuokraajan rouva T. Waseniuksen kanssa virkatalon vuokraoikeuden lunastamisesta, ja huhtikuun 16:ntena päivättyssä kirjelmässä kamari ehdotti ⁶⁾, että kaupunki ottaisi haltuunsa virkatalon vuokraoikeuden sekä ostaisi sen kaluston. Kaupungin kannalta katsottuna olisi edullista voida jo samana keväänä ryhtyä viljelemään virkatalon melko laajoja viljelysmaita (noin 300 ha) sen maanviljelyksen yhteydessä, jota kaupungin varalle tuli harjoitettavaksi Domarbyn, Boxbackan, Brusan ja Strömin maatiloilla. Mitä rakennuksiin, kalustoon ja laihoon tuli, oli kamari

Vikin kapteeninvirkatalon vuokraoikeuden lunastus sekä sen kaluston osto.

¹⁾ Valt. pöytäk. 17. 8. 1 §. — ²⁾ S:n 22. 5. 31 §. — ³⁾ S:n 22. 12. 7 §. — ⁴⁾ S:n 18. 9. 24 §. — ⁵⁾ S:n 7. 12. 9 §. — ⁶⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 22.

sitä mieltä, että vuokraaja huutokaupassa voisi saada tuntuvasti korkeamman hinnan kuin mitä hän oli kaupungilta pyytänyt.

Päinvastaista mieltä oli valmisteluvaliokunta, arvelen ettei maatilan tehokas viljeleminen voinut lähiaikoina tulla kysymykseen, kun suurta osaa maatilan alueesta käytettiin sotilaallisiin tarkoituksiin. Pyydettyä luovutussummaakin, joka vastasi 15,000 markkaa vuodelta, valiokunta, siihen nähden että vuokratuudesta oli ainoastaan 4 vuotta jäljellä, piti liiallisena samoin kuin kalustonkin hintaa. Valiokunta ehdotti, että rahatoimikamarin esitys evättäisiin ja pyrkimykset sen sijaan kohdistettaisiin maatilan omistusoikeuden hankkimiseen, minkä onnistumisesta nyttemmin oli toiveita.

Asiaa esiteltäessä yhtyi, sittenkuin luovutussumma oli huojustettu 300,000 markasta 220,000 markkaan, 31 valtuusmiestä rahatoimikamarin ehdotukseen vuokraoikeuden lunastamisesta, jota vastoin 13 valtuutettua vaati sitä evättäväksi, ja päätti ¹⁾ kaupunginvaltuusto niin ollen:

220,000 markan hinnasta ottaa leskirouva T. Waseniukselta haltuunsa Vikin kapteeninvirkatalon vuokraoikeuden sekä lunastaa hänen siellä omistamansa rakennukset, irtaimiston ja korjatun vuodentulon laaditun erikoisluettelon mukaan ja muutoin hänen esittämiensä ehdoin; puheena olevan rahamäärän maksettavaksi edeltäpäin kaupunginkassasta, ollen rahatoimikamarin vastedes tehtävä esitys siitä, onko tämä summa pantava maksettavaksi vakinaisten menojen tililtä vai suoritettava lainavaroista; sekä

valtuuttaa rahatoimikamarin ryhtymään tarpeellisiin toimenpiteisiin maatilan asianmukaiseksi hoidattamiseksi viljelysvuonna 1917.

Evätty aktiebolaget Albergan osakeyhtiön osakkeiden myyntitarjous.

Rahatoimikamariin osoitetussa kirjelmässä oli aktiebolaget Albergan osakeyhtiö tarjoutunut 1,300,500 markan hinnasta kaupungille myymään kaikki mainitun yhtiön osakkeet. Huhtikuun 19 päivänä antamassaan lausunnossa ²⁾ rahatoimikamari ei pitänyt vaadittua hintaa kalliina näiden seutujen maa-arvoon verraten. Samaten voi tilan osto eräin edellytyksin olla kaupungille hyödyllinen ja edullinen. Jos nimitäin kaupungilla olisi hallussaan Domarbyn ja Reimarsin välillä Kärbölen kylässä sijaitsevat maatilat ja niiden lisäksi Mäkkylän kruununvirkatalo, olisi Albergan kartano luonnollisena renkaana kaupungin maa-alueiden laajentamisessa länteen päin. Mutta kun näin ei ollut laita, ei olisi hyvin harkittua jo nyt käydä ostamaan tätä maatilaa; Albergan oston tulisi jäädä toiseen sijaan. Lisäksi tuli, että tätä maatilaa tuskin voitaisiin käyttää Vikin kapteeninvirkatalon vastikkeena.

Rahatoimikamari sentähden esitti, että kaupunginvaltuusto päät-

¹⁾ Valt. pöytäk. 8. 5. 10 §. — ²⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 29.

täisi evätä aktiebolaget Alberga osakeyhtiön tarjouksen mainitun yhtiön kaikkien osakkeiden myymisestä Helsingin kaupungille.

Valtuusto hyväksyi ¹⁾ rahatoimikamarin ehdotuksen.

Sittenkuin oli herätetty ²⁾ kysymys Lohjan pitäjän Outamon ja Varolan maatilain ostosta, päätti ³⁾ lisätty kaupunginvaltuusto, että osa Outamon maatilaa oli kaupungille ostettava sekä myönsi tähän tarkoitukseen Smk 256,211: 28, josta määrästä 200,000 markkaa oli suoritettava 1916 vuoden velkakirjalainasta sekä loput eli Smk 56,211: 28 etuantina kaupunginkassasta ja sitten vastedes korvattava kaupungin halkokonttorin tilan metsästä ottamain halkojen hinnalla.

Lohjan pitäjän
Outamon maati-
lan osto.

Maistraatin kirjelmässä toukokuun 5 päivältä tehdyn ilmoituksen ⁴⁾ mukaan oli senaatti tämän päätöksen vahvistanut huhtikuun 24 päivänä.

Sittemmin päätti ⁵⁾ kaupunginvaltuusto rahatoimikamarin huhti-
kuun 26 päivänä tekemän esityksen mukaisesti antaa kaupungille ostettujen Outamon tilan osain hoidon kasvatuslautakunnan toimeksi sekä käyttövaroistaan myöntää 10,700 markkaa kaluston hankkimiseksi maatilalle ynnä erinäisten vähäisten menojen suoritukseen.

Outamon maa-
tilan käyttö.

Sittenkuin 1917 vuoden menosääntöön oli merkitty 5,600 markkaa sen maakaistaleen ostoon, johon Porvoon radan Nickbyn aseman ja Nickbyn kunnallisen mielisairaalan välinen raitiotie oli rakennettu ⁶⁾, päätti ⁷⁾ lisätty kaupunginvaltuusto mainitun määrärahan suoritettavaksi lainavaroista.

Nickbyn mieli-
sairaalaan joh-
tavan raitiotien
alueen lunas-
tus.

Sittenkuin oli herätetty ⁸⁾ kysymys Helsingin pitäjän Pikku-Huopalahden kylän Korpaksen verotaloon n:o 1 kuuluvain Brunakärr ja Nyåker nimisten tiluslohkojen yhdistämisestä kunnallisessa, hallinnollisessa, oikeudellisessa ja kirkollisessa suhteessa Helsingin kaupunkiin ja rahatoimikamari oli saanut tehtäväksi antaa lähemmän selvityksen, eritoten asian rahallisesta puolesta, antoi kamari kirjelmässä ⁹⁾ lokakuun 2 päivältä 1916 lausunnon esityksineen mainittujen tiluslohkojen hankkimisesta kaupungille.

Ehdotus
Pikku-Huopala-
hden kylän
Brunakärrin ja
Nyåkerin tilus-
lohkojen
pakkolunasta-
misesta kau-
punkiin yhdis-
tettäväksi.

Brunakärrin ja Nyåkerin tiluslohkot sijaitsivat Läntisen viertotien molemmin puolin, edellinen sen itä- ja jälkimmäinen länsipuolella, ja niitä ympäröi kaupungille kuuluva maa (Greijus ja Tilkan alue) kolmelta taholta, minkä ohessa Nyåkeria lännessä rajoitti Pikku-Huopalahti. Brunakärrin pinta-ala oli 3.47 ja Nyåkerin 1.73 ha eli yhteensä 5.20 ha. Brunakärrin pinta-alasta oli noin $\frac{2}{3}$ annettu vuokralle moniaina asuntopalstoina, joista muutamat olivat verraten isoja ja harvaan rakennettuja, mutta useimmat varsin pieniä ja taajaan rakennettuja. Ny-

¹⁾ Valt. pöytäk. 8. 5. 11 §. — ²⁾ Ks. 1916 vuod. kert. siv. 7 ja 8. —

³⁾ Lis. valt. pöytäk. 30. 1. 3 §. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 22. 5. 2 §. — ⁵⁾ S:n 22. 5. 7 §. — ⁶⁾ Ks. 1916 vuod. kert. siv. 8. — ⁷⁾ Valt. pain. asiakirj. vuod. 1916 n:o 49; lis. valt. pöytäk. 30. 1. 2 §. — ⁸⁾ Ks. 1912 vuod. kert. siv. 14 ja 1913 vuod. kert. siv. 14. — ⁹⁾ Valt. pain. asiakirj. vuod. 1916 n:o 58.

äkerin lohko oli annettu vuokralle harvalukuisina palstoina. Tonttien vuokrakausi päättyi 1930-, 1940-, vieläpä 1950-luvullakin. Maaliskuussa 1916 oli väkiluku kaikkiaan 543 henkeä.

Kamari antoi laskelman niistä kustannuksista, joita kaupungille koituisi teiden, viemärien, vesijohdon ja kansakoulujen rakennuttamisesta, sairaanhoidosta y. m., siinä tapauksessa että nämä tiluslohkot yhdistettäisiin kaupunkiin, nousten nämä kustannukset Brunakärrin osalta kerta kaikkiaan 272,200 ja vuosittain 24,000 markkaan sekä Nyåkerin osalta 331,500 ja 30,350 markkaan, kun taas tuloja laskettiin olevan, vedenkulutusmaksuja lukuun ottamatta, Brunakärristä 7,620 ja Nyåkerista 16,900 markkaa. Edelleen huomautti kamari näillä alueilla rakennustoimintaan ja terveydenhoitoon nähden vallitsevista epäkohdista. Jos kaupunki vastedes luovutti puheenalaisia lohkoja ympäröiviä maitaan asuttaviksi, oli varsin luultavaa, että terveydellisiä haittoja koituisi siitä, ettei kaupungilla ollut valtaa käydä järjestämään näiden lohkojen terveydenhoito-oloja. Toistaiseksi ei asutus tosin ollut tullut lähelle näitä tiluslohkoja, mutta Tilkær sairaala-alueelle oli sieltä matkaa ainoastaan noin 400 m. Kaupungin alueen eheyttämisen kannalta tosin oli myönnettävä, että semmoisten kuin tässä puheena olevain erillisten alueiden sijaitsemisesta kaupungin maan piirissä voi kaupungille koitua moninaisia haittoja sen omain rajakkaisten maiden järjestämisessä; niinpä voi esimerkiksi puheenalaisten alueiden yhdenmukaista kaupunginasemakaavaa laadittaessa käydä tarpeelliseksi teettää liikenneväyliä usein mainittujen lohkojen halki, mutta maanomistaja voi asettaa siinä kohden vastustavalle kannalle. Lopuksi kamari huomautti, että kaupunki, siinäkin tapauksessa ettei näitä lohkoja yhdistetty kaupunkiin, joutui niiden johdosta suorittamaan tuntuvia menoja omaamatta siinä kohden minkäänlaista määräysvaltaa.

Rahatoimikamarin enemmistö ei katsonut pelkän tilusten kaupunkiin yhdistämisen tarjoavan kaupungille riittäviä takeita siitä, että se voisi tarpeen vaatiessa käydä järjestämään tilusten oloja, varsinkin jos talonomistaja tai vuokraoikeuden haltijat vastustivat tarpeellisiksi havaittuja toimenpiteitä. Ainoan varman takeen tässä kohden tarjosi tilusten omistusoikeus. Rahatoimikamari sentähden ehdotti kaupunginvaltuuston lausuttavaksi, että Helsingin pitäjän Pikku-Huopalahden kylän Korpaksen verotaloon kuuluvain Brunakær ja Nyåker nimisten tiluslohkojen yhdistäminen Helsingin kaupunkiin ei näyttänyt tarjoavan riittäviä takeita siitä, että kaupungin edut tulisivat huomioon otetuiksi tiluslohkojen oloja järjestettäessä.

Korpaksen talon omistajain kanssa uudelleen aloitetuista keskusteluista oli käynyt selville, että hinta oli entisestään tuntuvasti kohonnut ja ilmoitettiin ennen asian esittelemistä kaupunginvaltuustolle 312,000 markaksi. Pitäen tätä summaa kohtuuttoman suurena, ei kamari puo-

lestaan ollut nähnyt olevan käytettävänä muuta keinoa kaupungin etujen varten ottamiseksi mainittujen tiluslohkojen vastaisessa järjestämisessä, kuin että ne pakkolunastusta käyttämällä hankittiin kaupungin omiksi. Siihen viitaten mitä oli lausuttu sen seikan tärkeydestä, että kaupunki sai määräysvallan näiden tilusten ja niiden olojen järjestämisessä, kamari esitti, että kaupunginvaltuusmiehet lisätyn luvuin päättäisivät hallitukselle tehdä anomuksen, että Helsingin pitäjän Pikku-Huopalahden kylän Korpaksen verotaloon kuuluvat Brunakärr ja Nyåker nimiset tiluslohkot saisi pakkolunastusta käyttämällä hankkia Helsingin kaupungin omiksi.

Lisätty kaupunginvaltuusto hyväksyi¹⁾ rahatoimikamarin ehdotuksen sillä lisäyksellä, että esitys myös tarkoitti puheenalaisten alueiden yhdistämistä Helsingin kaupunkiin.

Vuodesta 1912 lähtien oli kysymys sopivain vesiputousten hankkimisesta kaupungin sähkölaitoksen voimakustannusten huojistamiseksi ollut selvitettävänä. Alustavissa keskusteluissa oli oltu Mankalan, Myllykosken sekä Rökhusin ja Sjöforsin koskien omistajain kanssa, jotka kaikki olivat tiedusteltaessa ilmoittaneet suostuvansa eräin edellytyksin myymään vesiputouksensa. Alustavat työt oli suoritettu ja selvitys hankittu voimalaitoksen rakennuskustannuksista. Kirjallinen tarjous oli kuitenkin voitu saada ainoastaan Mankalan koskien pääasiallisia omistajaetuja edustavilta henkilöiltä. Myllykosken edustaja oli tiedustelun johdosta ilmoittanut, että mainitun kosken vesivoima oli saatavissa ainoastaan kokonaisuudessaan, jossa tapauksessa kuitenkin olisi lunastettava sikäläiset varsin kalliit tehdaslaitoksetkin. Rökhusin ja Sjöforsin koskien omistaja ei myöhemmin ollut osoittautunut halukkaaksi myymään vesivoimaansa kaupungille, osin syystä että oli ilmoitettu olevan teollisuusmiehiä halukkaina ostajina, osin syystä että oli käsiteltävänä ehdotus putousten käyttämisestä myyjän omiin tarkoituksiin. Samaten oli Kymin tehdas ilmoittanut, ettei se voinut käydä pohtimaan kysymystä voimanannosta Helsingin kaupungille, syystä että tehtaan johdossa oli esitetty laajalle tähtääviä suunnitelmia omain uusien teollisuushaarain aikaansaamiseksi ja kysymys voiman hankinnasta tehtaan omiin vastaisiin tarpeisiin oli seikkaperäisesti pohdittavana. Syksyllä 1914 ei siis ollut muita myönteisiä ehdotuksia käsiteltävinä kuin kysymys Mankalan koskien hankkimisesta, joihin nähden taas selvitysten aikaansaama oston lykkääntyminen oli aiheuttanut tuntuvaan hinnankorotuksen, joka teollisuusarvoilla käydyin kei-

Mankalan, koskien vesivoiman hankinta.

Rahatoimikamari antoi kaupunginvaltuustolle esityksen asiasta²⁾, ja

¹⁾ Valt. pöytäk. 16. 1. 6 §; lis. valt. pöytäk. 13. 3. 1 §. — ²⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 44.

sen oheinen selvitys osoitti, että Mankalan koskissa vesivoimalla synnytetyn voiman siirtäminen kaupungin sähkölaitokseen eräin edellytyksin kävisi halvemmaksi sitä voimaa, minkä laitos höyryllä voi synnyttää voimakseksessaan. Valtuuston ratkaistavana oli lähinnä pankinjohtaja A. R. Ehrnroothin tekemä ostotarjous. Herra Ehrnrooth oli nimitäin hankkeissa olevan osakeyhtiön varalle ostanut Iitin pitäjän Peltolan ja Ruuhalan maatilat sekä vapaaherra E. Wreden omistusoikeuden Mankalan koskien vesivoimaan ja ilmoittanut päättäneensä nämä kaupat kaupungin puolesta, minkätähden hän myös suostui omaan kustannustensa hinnasta kaupungin valinnan mukaan joko luovuttamaan sille kaikki yhtiön osakkeet tahi kauppakirjalla myymään edellä mainitut vesioikeuden ja maatilat. Kauppahinta oli 1,729,000 markkaa, mihin lisäksi tuli maksettu 650,000 markan provisioni eli kaikkiaan 2,379,000 markkaa.

Päälletoja, jotta kaupunki voisi edullisesti käyttää hyväkseen Mankalan koskia, oli rahatoimikamarin mielestä, että koko vesivoima oli kaupungin käytettävänä. Näytti kuitenkin epävarmalta, voiko kaupunki kohtuuttomia kustannuksia suorittamatta saada käyttää muiden osakasten osuuksia. Kamari oli näiltä hankkinut myyntitarjouksia. Näiden tarjousten mukaan saisi kaupunki lunastaa noin $\frac{3}{5}$ Mankalan verotaloon kuuluvaa koskea 500,000 markalla talon koko koskiosuudelta lukien sekä enemmän kuin $\frac{9}{10}$ jäljellä olevasta koskien alaosan itäpuoliskosta 850,000 markalla. Kamari ei kuitenkaan tällä tahtonut sanoa, että kaupungin tulisi hyväksyä tätä jälkimmäistä osaa koskevia myyntitarjouksia. Niinkuin teknillinen selvitys osoitti, voi vesivoimalaitoksen rakennuttaminen alkaa aikaisintaan 7—8 vuoden kuluttua, jos kaupunki halusi yksinään käyttää vesivoiman, eikä missään tapauksessa ennen kuin nykyiset korkealle kohonneet tarveaine- ja työkustannukset jälleen olivat palautuneet säännöllisemmälle tasolle. Kun mainitut tilalliset eivät voineet käyttää koskiosuuksiaan, ennenkuin yhteinen rantatontti oli erilleen murrettu, eikä näyttänyt luultavalta että, vaikka he saisivatkin semmoisen tontin, putoukseen kävisi edullisesti rakentaminen vesilaitosta, joka saisi käyttää ainoastaan $\frac{2}{5}$ vesivoimasta, ei näyttänyt olevan olemassa seikkoja, jotka vaatisivat heti ostamaan koskien koko vesivoiman, ja luultavaa oli, että rahan nykyisestä alhaisesta arvosta johtunut korkea myyntihinta alhaiskonjunktuurin tultua tuntuvasti huojistuisi.

Sitä vastoin puolsi rahatoimikamari ostettavaksi pankinjohtaja Ehrnroothin tarjoamat tilat koskiosuuksineen, koska kaupunki siten saisi sähkölaitokselleen hiilentuonnista riippumattoman voimalähteen. Kamari huomautti, että kunnan sähkölaitos oli suunniteltu sitä silmällä pitäen, että vastedes voitaisiin antaa voimaa ei ainoastaan itse kaupunkiin, vaan sen lähistöönkin, ja olikin voimaa jo ruvettu antamaan usei-

hin kaupungin viereisiin paikkakuntiin. Sitä periaatetta, jota tässä nähtävästi parhaalla menestyksellä oli seurattu, nimittäin että voiman synnytys oli koottava mahdollisimman suuriin keskuksiin, joiden työvoimayksikköä kohti tuli halvimmaksi, näytti vastedeskin olevan noudatettava ja sähkölaitoksen työtä kehitettävä pääasiallisesti niiden olettamusten mukaisesti, joita asiassa kuullut ammattiteknikot olivat esittäneet. Luonnollinen seuraus tästä oli, että Helsingin kaupunki menetteli viisaasti siinä, että se Skandinavian suurkaupunkien tapaan ajoissa turvasi sähkölaitoksensa kehityksen hankkimalla luonnonvoimaa, ja näytti asiasta vuosien kuluessa hankittu selvitys osoittavan, että Mankalan kosket olivat ainoat, mitkä kaupungilla oli tilaisuus hankkia omikseen. Kamari puolsi Mankala fors aktiebolag yhtiön osakkeiden ostoa, koska tämä menettely olisi omansa edistämään asian nopeaa ratkaisua. Jos tämä hallintotapa vastedes syystä tai toisesta osoittautuisi sopimattomaksi, oli kaupungilla tilaisuus purkaa yhtiö ja käyttää kunnallista hallintomuotoa.

Rahatoimikamari siis esitti, että kaupunginvaltuusto lisätyin luvuin päättäisi 1917 vuoden obligatiolainasta osoittaa 2,379,000 markkaa Mankala fors aktiebolag yhtiön kaikkien osakkeiden ostoon. Siltä varalta että tämä ehdotus saavuttaisi valtuuston hyväksymisen, ehdotti kamari varsinaisen kaupunginvaltuuston päätettäväksi, että senaatilta hankitaan vahvistus edellä mainitulle päätökselle sekä että rahatoimikamari saa tehtäväksi edustaa kaupunkia Mankala fors aktiebolag yhtiössä.

Asiaa esiteltäessä päätti ¹⁾ lisätty kaupunginvaltuusto hyväksyä tämän rahatoimikamarin ehdotuksen. Pankinjohtaja Ehrnroothille oli annettava muistolahja niistä palveluksista, joita hän oli kaupungille tehnyt puheenalaisissa kaupoissa.

Sittemmin ilmoitti rahatoimikamari, että ostettujen osakkeiden hintaa suoritettaessa tarkoitukseen osoitettu rahamäärä oli huomattu riittämättömäksi, syystä että lisäksi tuli korkoja 5 ½ %:n mukaan tammikuun 31 ja heinäkuun 13 päivän väliseltä ajalta Smk 65,109: 45 sekä kustannuksia yhtiön hoidosta mainittuna aikana Smk 4,487: 20. Kamari ehdotti näiden kustannusten suoritukseen tarpeellisen lisämäärärahan myönnettäväksi. Lisätty kaupunginvaltuusto osoitti ²⁾ 1917 vuoden obligatiolainasta Smk 65,109: 45; hoitokustannuksia varten taas oli yhtiölle avattava erikoinen luotto, mistä seikasta rahatoimikamaria kehoitettiin tekemään ehdotus. Kirjelmässä lokakuun 5 päivästä kamari ilmoitti ³⁾ yhtiölle avatun luoton kaupunginkassassa.

Kirjelmässä syyskuun 15 päivästä ilmoitti ⁴⁾ maistratti, että senaatti oli saman kuukauden 5 päivänä vahvistanut valtuuston päätöksen osoittaa mainittujen koskien ostoon 2,379,000 markkaa.

Lisämääräraha
Mankalan kos-
kien ostoon.

¹⁾ Lis. valt. pöytäk. 20. 6. 1 §. — ²⁾ S:n 25. 9. 1 §. — ³⁾ Valt. pöytäk. 23. 10. 11 §. — ⁴⁾ S:n 9. 10. 7 §.

Mankalan
koskikauppaa
koskevain asia-
kirjain toi-
mitus.

Syytä että edellä mainittua koskikauppaa koskevain asiakirjain toimittamisessa oli sattunut viivytystä, päätti ¹⁾ kaupunginvaltuusto vaatia rahatoimikamarin selitystä asiassa. Sen saavuttua havaitsi ²⁾ valtuusto, että rahatoimikamarin apulaissihteeri insinööri J. W. Andersin, joka oli asian kamarissa esiteltyt, oli viivyttämällä puheenalaisen vesivoiman ostoa koskevain asiakirjain toimittamista saattanut itsensä syyppääksi semmoiseen laiminlyöntiin, että kaupunki sen johdosta ei ollut saanut tilaisuutta tässä kaupassa asianmukaisesti valvoa etuansa.

Kysymys Röj-
sjö aktiebolag
yhtiön osake-
enemmistön
ostosta.

Sittenkuin vuonna 1916 oli herätetty ³⁾ kysymys Röjsjö aktiebolag yhtiön osake-enemmistön ostosta ja kaupunginvaltuusto oli asettanut komitean asiaa valmistelemaan, antoi komitea maaliskuun 16:ntena päivätyn mietinnön asiasta ⁴⁾. Osakkeet olivat sitä ennen vaihtaneet omistajaa, mutta komitea ilmoitti niiden edelleen olevan Helsingin kaupungin saatavina.

Tehtyään selkoa siitä turvemäärästä, minkä toimitettujen tutkimusten mukaan pitäisi voida saada Röjsjön turvesuosta, huomautti komitea, että turpeen, niin ilmakeivan kuin brikettienkin, käyttäminen edellytti, että kaupunki joko ryhtyi tavaraa myymään ja siten moniksi ajoiksi kilpailemaan yksityistuottajain kanssa tai turpeella lämmitti omia huoneistojaan, joiden lämmityslaitteet eivät olleet rakennetut tämmöistä polttoainetta varten. Kaikki nämä seikat näyttivät osoittavan, että Röjsjön suon käyttämistä polttoaineiden tuottamiseksi Helsinkiin täytyi pitää epävarmana yrityksenä. Komitean mielestä kuitenkin sähkövoiman synnyttäminen turpeen nostopaikalla näytti eräin edellytyksin tarjoavan kaupungille mahdollisuutta saavuttaa huomattavia etuja. Edullinen taloudellinen tulos oli niinkään saavutettavissa kytkemällä Röjsjön suo semmoiseen suurempaan voimalaitokseen, jota varten voimajohdon rakentaminen Helsinkiin kannattaisi, ja oli komitea arvellut olevan paneminen suurinta huomiota niihin jo kauan vireillä olleisiin ja nyttemmin yhä vakiintuneemman muodon saavuttaneisiin hankkeisiin, jotka tarkoittivat Kymijoen vesivoiman käyttämistä tähän tarkoitukseen. Röjsjön voima-asemalla olisi tällöin hyvin tarpeellinen säätelevä ja tasoittava tehtävä, ja se olisi erittäin suureksi hyödyksi marras—huhtikuulla, jolloin sähkövoiman kulutus oli suurin, samalla kuin vesivoimamäärä oli vähin. Jos suota käytettäisiin vastamainitulla tavalla, olisi siinä tapauksessa tarpeettoman Kuggomin rautatien välitön rahaksi muuttaminen paikallaan, koska korkoja vaativa rakennusarvo siten tuntuvasti alenisi.

Komitea esitti, että kaupunginvaltuusto päättäisi ostaa kaupungille tarjotut 502 Röjsjö aktiebolag yhtiön osaketta 600 markan hinnasta

¹⁾ Lis. valt. pöytäk. 20. 6. 1 §. — ²⁾ Valt. pöytäk. 18. 9. 28 §. — ³⁾ Ks. 1916 vuod. kert. siv. 83. — ⁴⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 19.

kunkin sekä samasta hinnasta ostaa kaikki ne yhtiön osakkeet, mitkä touko- ja kesäkuun kuluessa tarjottiin rahatoimikamarin lunastettaviksi.

Kaksi komitean jäsentä vastusti kaupan päättämistä, koska turpeen vastaista käyttöä ei pidetty kannattavana ja tarpeellisia laskelmia puuttui sen ajoittaisesta käyttämisestä suurenlaisen sähkövoimalaitoksen apuna.

Asiaa lisätyssä kaupunginvaltuustossa käsiteltäessä ¹⁾ annettiin 35 ääntä kauppaa vastaan ja 25 sen puolesta, joten se sai raueta.

Helmikuun 15 päivänä tekemässään esityksessä ²⁾ rahatoimikamari huomautti, että Merholma, joka sijaitsee Lapinniemen länsipuolella, verraten kapean ja matalan salmen erottamana siitä, muodosti Ruoholahdenrannan ja pienen Sellarin saaren kera pohjoisessa luonnollisen rajan sille vesialueelle, johon oli suunniteltu kauppasatama, jonka laitoksista melko suuri osa jo oli rakennettu Santa- ja Busholmaan. Rakennuskonttorissa laaditut vastaisten satamalaitosten suunnitelmat osoittivat laajennusten lännessä käsittävän Utterin saaren sekä pohjoisessa Ruoholahdenrannan, Lapinniemen viereisen ranta-alueen ja Sellarin; Merholman, Lapinniemen ja Sellarin väliset salmet suunniteltiin täytettäväksi. Merholmasta omisti kaupunki kuitenkin ainoastaan osan eli noin 4.2 he, kun taas muu osa, noin 3.3 ha, kuului Helsingin pitäjän Drumsön taloon. Mainitun talon omistajan, kauppias J. Tallbergin aloitteesta oli rahatoimikamari käynyt keskustelemaan Drumsöhön kuuluvan Merholman osan ja siihen kuuluvan vesialueen hankkimisesta kaupungille, ja oli keskusteluista ollut tuloksena sopimus, joka oli lopullinen, siinä tapauksessa että kaupunginvaltuusto sen hyväksyi.

Drumsöhön kuuluvan Merholman osan ynnä vesialueen hankkiminen kaupungille.

Kaupunginvaltuusto päätti ³⁾ anoa lisättyjen kaupunginvaltuusmiesten valitsemista asiaa käsittelemään. Kun kuitenkin keskustelussa tehtiin erinäisiä muistutuksia rahatoimikamarin silloista ehdotusta vastaan ja lausuttiin se käsitys, että kauppias Tallbergin panemat ehdot olivat kaupungille epäedulliset ja että kaupungin suoritettavan vastikkeen määrä oli vaikea arvioida, sekä asiasta hankittua selvitystä katsottiin olevan eräiltä kohdin täydennettävä, asetti kaupunginvaltuusto asiaa edelleen valmistelemaan erikoisvaliokunnan, joka myös sai toimekseen keskustella puheenalaisen alueen ostosta kaupungille. Sittemmin valittiin ⁴⁾ tämän valiokunnan jäseniksi herrat Castrén, L. Krogius ja F. von Wright, joka viimeksi mainittu kuitenkin myöhemmin vapautettiin ⁵⁾ tästä tehtävästä ja jonka sijaan valittiin herra Stockmann.

Valiokunta mainitsi toukokuun 19:ntenä päivätyssä mietinnös-

¹⁾ Lis. valt. pöytäk. 25. 9. 2 §. — ²⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 12. — ³⁾ Valt. pöytäk. 13. 3. 4 §. — ⁴⁾ S:n 27. 3. 9 §. — ⁵⁾ S:n 17. 4. 31 §.

sään ¹⁾ kauppias Tallbergin ilmoittaneen, ettei hän millään ehdolla suostunut luovuttamaan mainittua omaisuutta kaupungille rahavastikkeesta, mutta sen sijaan oli aikaansaatu rahatoimikamarin ja kauppias Tallbergin kesken tehdyn sopimuksen muodostelu, jonka pohjalla valio-kunta esitti, että kaupunginvaltuusto lisätyin luvuin päättäisi:

hyväksyä valiokunnan ja kauppias J. Tallbergin kesken tehdyn alustavan sopimuksen Drumsön maatalaan kuuluvan Merholman osan sekä sen viereisen, mietinnön oheisessa kartassa osoitetun, noin 102 ha:n laajuisen vesialueen omistusoikeuden luovuttamisesta kaupungille; sekä antaa varsinaisen valtuuston toimeksi ryhtyä päätöksestä johtu-
viin täytäntöönpanotoimiin.

Varsinaisen kaupunginvaltuuston asiana olisi sitten:

senaatilta hankkia vahvistus edellä mainitulle päätökselle;

antaa rahatoimikamarin tehtäväksi, kauppias Tallbergin kanssa tehtyä sopimusta tarkoin noudattaen, kaupungin yleisten töiden halli-
tuksella teettää ja mahdollisimman pian kaupunginvaltuustolle lähettää ehdotus Merholman kaupunginasemakaavaksi;

valtuuttaa rahatoimikamari, kohta kuin alue oli vahvistettuun kaupunginasemakaavaan otettu, kauppias Tallbergille täysin omistus-
oikeuksin sekä sopimuksessa muutoin vahvistetuin ehdoin luovutta-
maan ne kaksi, yhteensä 22,000 m² maa- ja 3,000 m² vesialuetta käsittä-
vää tonttia, jotka kauppias Tallberg oli varannut itselleen luovutta-
mainsa tilusetujen vastikkeeksi;

käskeä rahatoimikamarin ryhtyä asianomaisten Merholman vuok-
raajain kanssa keskusteluihin alueen vapauttamisesta vastaista kau-
punginjärjestelyä varten sekä, elleivät nämä keskustelut vieneet tulok-
seen, ryhtyä pakkolunastustoimenpiteisiin mainitun tarkoituksen saa-
vuttamiseksi; samoin kuin

aikanansa ryhtyä muihin kaupungin ja kauppias Tallbergin kesken
edellä kerrotulla tavalla tehdystä sopimuksesta johtuviin täytäntöön-
panotoimiin.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi ²⁾ valiokunnan ehdotukset, ja oli
tehty sopimus seuraava:

Kauppias Julius Tallberg, Helsingin pitäjän Drumsön kylässä sijaitsevan,
Heikaksen verotalon n:o 1 ja ²/₃ Bertaksen verotaloa n:o 2 käsittävän Drumsön
maatilan omistajana, sitoutuu alempana mainituin ehdoin Helsingin kaupungille
täysin omistusoikeuksin luovuttamaan sekä mainittuun kiinteistöön kuuluvan
Merholman osan että niin suuren osan maatalaan kuuluvaa vesialuetta, kuin on
kaupungin vesialueen nykyisen ulkorajan ja tämän oheisessa kartassa (Litt. A.)
likimain Drumsön ja Merholman puolitiestä kulkevan rajaviivan a—b välillä;
ja on tämä sitoumus vahvistettava erityisellä herra Tallbergin antamalla luovu-

¹⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 43. — ²⁾ Lis. valt. pöytäk. 9. 10. 1 §; valt.
pöytäk. 9. 10. 1 §.

tuskirjalla, jossa hän suostuu siihen, että mainittu Merholman osa, jonka pinta-ala on noin 3.3 ha, ja edellä mainittu vesialue pinta-alaltaan noin 102 ha asianmukaisessa järjestyksessä erotetaan Drumsön tilasta ja yhdistetään Helsingin kaupunkiin. Helsingin kaupunki puolestaan sitoutuu herra Tallbergin kanssa tekemään seuraavan sopimuksen:

1) Kaupunki sitoutuu herra Tallbergille maksutta luovuttamaan omistusoikeuden kahteen tämän oheisessa kartassa (Litt. B.), punaisella osoitettuun tonttialueeseen, jotka yhteensä käsittävät 22,000 m² maa- ja 3,000 m² vesialuetta.

2) Edellä mainitut tontit luovutetaan herra Tallbergille tasoittamattomina, eikä kaupunki ole velvollinen rakennuttamaan muita tonteille vieviä katuja, kuin tässä alempana 6) kohdassa mainitun pääkadun.

3) Edellä mainittuja tontteja saa omistaja käyttää yksinomaan tehdas-, makasiini- tai varastotontteina sellaisista tonteista voimassa olevain rakennusmääräysten mukaisesti.

4) Ehdotus edellä mainitun alueen ottamiseksi kaupunginasemakaavaan on kaupunginviranomaisten herra Tallbergin myötävaikutuksella mahdollisimman pian laadittava ja vahvistusta sille haettava ennen heinäkuun 1 päivää 1918. Kohta kuin asemakaava on vahvistettu, on herra Tallberg oikeutettu kaupungilta saamaan edellä mainittujen tonttien lailliset saantokirjat.

5) Rantasillat herra Tallbergille luovutettujen tonttien vierelle teetetään siinä määrin kuin kaupunki katsoo tarpeelliseksi ja siihen aikaan kuin kaupunki näkee sopivaksi. Jos herra Tallberg haluaa aikaisemmin rakentaa väliaikaiset rantasillat, olkoon hänellä siihen lupa; kuitenkin on siinä otettava huomioon ohjeet, joita rakennuskonttori katsoo tarpeelliseksi antaa.

6) Kaupunki sitoutuu edellä mainittua kaupunginasemakaavaehdotusta laatiessaan varaamaan tarpeellisen maan pääasiallisesti tämän oheisen kartan (Litt. B.) mukaisesti idästä länteen kulkevan kadun paikaksi. Tämä katu, joka on tarkoitettu olemaan saaren ja mantereen välisenä pääkulkuväylänä, on asemakaavaan merkittävä niin leveäksi, että siihen käy sijoittaminen kahdet sekä raitiotietettä rautatieraitteet.

7) Kaupunki sitoutuu ennen 1925 vuoden loppua rakennuttamaan edellä mainitun pääkadun sopivasta kaupungin katuverkon kohdasta Merholman länsirantaan ja niin leveän kuin kaupunginasemakaava osoittaa sekä sitä varten teettämään Lapinniemen ja Merholman väliseen salmeen ylikäytävän joko tarpeellisen laajalta täyttämällä vesialueen tai myös, jos sopivammaksi katsotaan, teettämällä lopullisen tai väliaikaisen sillan. Ennen mainittua ajankohtaa on niinkään kaupungin kustannuksella pitkin edellä mainittua pääkatua Merholmaan rakennettava rautatieraitteet liittyviksi satamarataan.

8) Ellei päätöstä raitiotieverkon laajentamisesta pitkin edellä mainittua pääkatua Merholman länsirantaan ole tehty ennen 1925 vuoden loppua, myöntää kaupunki herra Tallbergille oikeuden rakentaa ja liikennöidä raitiotielinjaa mainittuun päätekohtaan asti jostakin Lapinlahdenkadun tai Hietalahdenrannan nykyisestä raitiotiestä lähtien. Tämä raitiotielinja on vedettävä ja rakennettava kaupungin rakennuskonttorin ja raitioteiden hallinnon antamien tarkempien ohjeiden mukaisesti. Toimilupa on voimassa määräämättömän ajan, ollen kuitenkin kaupungilla oikeus 5 vuoden kuluttua ilmoituksen tekemisestä lunastaa raidelaitos sen rakennusarvoon perustuvan arvion mukaan.

9) Herra Tallberg varaa itselleen oikeuden rakentaa lauttapaikan edellä mainitun pääkadun länsipäähän sekä siitä sillan Drumsöhön, jos oikeus sellaisen sillan teettämiseen hankitaan.

10) Kustannukset puheena olevan kaupunginasemakaava-alueen vapauttamisesta lunastamalla pois vuokramiehet ja poistamalla rakennukset kohtaavat

herra Tallbergia, mikäli koskee sitä edellä mainittujen tonttialain osaa, joka sijaitsee Drumsöhön nykyään kuuluvassa Merholman osassa, sekä muutoin kaupunkia.

11) Tässä sopimuksessa mainitut oikeudet ja velvollisuudet ovat voimassa Drumsön vastaisiakin omistajia kohtaan, ja vastaa herra Tallberg siitä, että nämä velvoitetaan sopimusta noudattamaan.

Töölön yhteis-
koulun tontti-
paikka.

Kirjelmässä helmikuun 1 päivältä oli Töölön suomalaisen yhteiskoulun johtokunta anonut koululle tonttipaikkaa. Koulutalon paikaksi oli johtokunta ajatellut joko Florantien tontteja n:oja 10 ja 12 tai Töölönkadun tonttia n:o 49, etusijassa kuitenkin ensinmainittuja. Johtokunta ehdotti, että mainitut tontit luovutettaisiin koululle sillä ehdolla, että puolet hinnasta maksettiin tavallisessa järjestyksessä ja loppuosa sai olla kiinnitystä vastaan korottomana lainana, niin kauan kuin tontteja käytettiin puheena olevaan tarkoitukseen.

Kaupungin yleisten töiden hallitus puolsi Florantien tonttien n:ojen 10 ja 12 luovuttamista, koska ne olivat paikan ja muodon puolesta tarkoitukseen erittäin sopivat, tarjoten tilaisuutta tilavan leikkikentän järjestämiseen ja hyvään valaistusolojen aikaansaamiseen, jota vastoin Töölönkadun tontti n:o 49 sijaitisi yleisen liikenneväylän varrella. Maaliskuun 22 päivänä antamassaan lausunnossa rahatoimikamari huomautti, että arvioitaessa mainittuja Florantien tontteja, joiden pinta-ala oli, toisen 1,116.110 ja toisen 1,025.640 m², oli pantu tontin n:o 10 arvoksi 58,000 ja tontin n:o 12 arvoksi 41,000 markkaa, sekä esitti, että nämä tontit luovutettaisiin Töölön yhteiskoulun talon paikaksi mainituista hinnoista, kuitenkin siten, että puolet eli 29,000 ja 20,500 markkaa oli maksettava tavallisessa järjestyksessä, mutta toinen puoli sai olla kiinnitystä vastaan korottomana lainana ja oli maksettava ainoastaan siinä tapauksessa, että tontteja käytettiin muuhun tarkoitukseen kuin mainitun oppilaitoksen tarpeisiin.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi ¹⁾ rahatoimikamarin esityksen.

Eväyty anomus
maksuttoman
tonttipaikan
luovuttami-
sesta Fredriks-
perin uudelle
työväenyhdis-
tykselle.

Fredriksperin uuden työväenyhdistyksen anomuksen saada täysi omistusoikeus vuokralla hallussaan olevaan, Bölen esikaupungin korttelissa n:o 571 sijaitsevaan Maistraatinkadun tonttiin n:o 23 kaupunginvaltuusto epäsi ²⁾, koska mainitun tontin luovuttaminen täysin omistusoikeuksin oli vastoin asiasta voimassa olevia asetuksia, ellei tonttia otettu kaupunginasemakaavaan, ja taas sen suuntainen toimenpide oli enneaikainen.

Kysymys Pen-
gerkadun vie-
reisen korttelin
n:o 334 a myy-
misestä.

Jo vuonna 1913 päätti ³⁾ kaupunginvaltuusto, edellyttäen asianmukaisen vahvistuksen saatavan XI ja XII kaupunginosan korttelien n:ojen 334, 335 y. m. kaupunginasemakaavanmuutokselle, 179,838 markan hinnasta valtiolle teollisuuskoulun paikaksi myydä Pengerkadun vierei-

¹⁾ Valt. pöytäk. 17. 4. 26 §. — ²⁾ S:n 18. 9. 53 §. — ³⁾ Ks. 1913 vuod. kert. siv. 18.

sen korttelin n:o 334 a, ja oli kortteli pidettävä varalla tähän tarkoitukseen 3 vuotta mainitun kaupunginasemakaavanmuutoksen vahvistamisesta lukien. Kaupunginasemakaavanmuutos vahvistettiin maaliskuun 31 päivänä 1914, joten kaupungin sitoumus tontin varaamiseen nähden lakkasi voimassa olemasta maaliskuun 31 päivänä 1917. Uudelleen tiedusteltaessa, suostuiko kaupunki edelleen myymään tontin, päätti¹⁾ valtuusto pitää tarjouksen voimassa 1918 vuoden loppuun, kuitenkin siten muutettuna, että tonttiarvon nousuun nähden myyntihinta korotettiin 280,000 markkaan.

Tehdaskorttelin n:o 291²⁾ kaupunginasemakaavanmuutoksen hyväksyessään päätti³⁾ kaupunginvaltuusto valtuuttaa rahatoimikamarin, sittenkuin vahvistus oli puheenalaiselle kaupunginasemakaavanmuutokselle saatu, Kallion konepajaosakeyhtiölle ja aktiebolaget Gottfr. Strömberg osakeyhtiölle myydä, ensinmainitulle Haapaniemenkadun uuden tontin n:o 2 lisäalueen 72,996 markan 65 pennin ja jälkimmäiselle yhtiölle Sörnäsintien rantatien tontin n:o 13 lisäalueen 37,297 markan 59 pennin hinnasta sekä muutoin kaupunginvaltuuston helmikuun 3 päivänä 1914⁴⁾ Laaksokadun myyntiin nähden vahvistamin ehdoin.

Sittenkuin senaatin tuomio oli annettu kaupunkia vastaan sen johdosta esitetystä korvausvaatimuksessa, että kaupunki oli teettänyt tasoitustöitä kahdella Bölen esikaupungista vuokralle annetulla maapalstalla, ja kaupunki oli m. m. velvoitettu vuokraajan käytettäväksi luovuttamaan mainitut palstat pantuina siihen kuntoon, missä ne olivat, ennenkuin kaupunginviranomaiset olivat niissä ehtineet mainittuja tasoitustöitä teettää, sen uhalla että vuokraaja päinvastaisessa tapauksessa oikeutettiin teettämään työ kaupungin kustannuksella, lausui⁵⁾ rahatoimikamari käsityksensä että olisi toimitettava vuokraajalta otetun maan oikeudenmukainen arviointi ja että sitä varten olisi käytettävä pakkolunastusmenettelyä. Puheenalaisten maapalstain nautintaoikeuden pakkolunastuksen puolesta puhui kamarin mielestä kuitenkin ennen kaikkea se seikka, että niiden omistaminen oli kaupungille aivan välttämätön ja että senaatin tuomion täytäntöönpano todellisuudessa katkaisisi Bölen esikaupungin tärkeimmän liikenneväylän ja muuttaisi valtuuston vahvistamaa Bölen esikaupungin jaoituskaavaa sekä tuottaisi sängen suurta haittaa esikaupungille ja sen asukkaille.

Rahatoimikamarin esityksen johdosta päätti⁶⁾ kaupunginvaltuusto hallitukselle tehdä anomuksen että vuokraoikeus oheen pantuun karttaan kirjaimilla a—b—c—d ja e—f—g—h merkittyihin kahteen maapalstaan, jotka, paitsi muuta maata, oli heinäkuun 29 päivänä 1904

Lisäalueiden lunastaminen tehdaskortteihin n:o 291.

Pakkolunastusmenettely kahteen Bölen maapalstaan nähden.

¹⁾ Valt. pöytäk. 9. 10. 6 §. — ²⁾ Ks. tätä kert. siv. 3. — ³⁾ Valt. pöytäk. 30. 1. 19 §. — ⁴⁾ Ks. 1914 vuoden. kert. siv. 6. — ⁵⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 59. — ⁶⁾ Valt. pöytäk. 13. 11. 10 §.

laaditulla välikirjalla sekä maistraatin toukokuun 16 päivänä 1908 antamalla päätöksellä vuokrattu asioitsija C. G. Löfströmille heinäkuun 29 päivään 1924 ja nykyään olivat tehtailija H. Wilckenin hallussa, saataisiin pakkolunastamalla hankkia Helsingin kaupungille.

Anomus tontti-
paikan luovut-
tamisesta finska
mineral-
aktiebolaget
yhtiölle kortte-
lista n:o 178.

Rahatoimikamarille osoitetussa kirjelmässä oli aktiebolaget Finlands industrikontor anonut joko saada omakseen lunastaa osakeyhtiö Hieta-
lahden laivatokan ja konepajan hiljattain haltuunsa saaman alueen vie-
rellä sijaitsevan, Hernesaarenkadun, Merisataman ja Speranskien
välisen avonaisen paikan taikka myös sen luovutettavaksi hakijalle
pitkäaikaiselle vuokralle, minkä ohessa hakija oli ilmoittanut alueen
tulevan hakijan hiljattain perustaman finska mineralaktiebolaget yhtiön
käytettäväksi. Kaupunginvaltuustolle antamassaan esityksessä ¹⁾ raha-
toimikamari mainitsi, että asiaa alustavasti käsiteltäessä kamarissa oli
ilmaantunut eri mieliä siitä, oliko sopivaa luovuttaa puheena olevaa
aluetta arottuun tarkoitukseen. Sen ohessa oli kaupungin yleisten töi-
den hallitukselta hankittu selvitys siitä, olisiko hakijalle tarkoitukseen
osoitettavissa jokin muu sopiva paikka rannan ja rautatieraiteen vie-
rellä, ja oli hallitus ilmoittanut, että sen mielestä puheenalaiselle laitok-
selle sopiva paikka oli olemassa ainoastaan Santa- ja Busholmassa, sekä
ehdottanut tarkoitukseen luovutettavaksi itäosan kortteleista n:oista
254 ja 764. Rahatoimikamari puolestaan ei kuitenkaan ollut voinut
yhtyä ehdotukseen, että Santa- ja Busholman osia luovutettaisiin teolli-
suustarkoituksiin, mutta kamarin jäsenten enemmistö puolsi myöntymistä
anomukseen siinä muodossa, että anomuksessa mainittu alue
vuokrattaisiin hakijalle 98 vuoden ajaksi.

Asiaa esiteltäessä päätti ²⁾ kaupunginvaltuusto sen lähettää val-
misteltavaksi komiteaan, johon valittiin herrat Alfthan ja Lerche sekä
kauppias J. Tallberg. Komitean enemmistö lausui että, kun puheen-
alainen korttelin n:o 178 osa nykyään oli ainoa alue, minkä kaupunki
voi teollisuustarkoituksiin käyttää, ei sitä toistaiseksi olisi luovutettava
yksityiselle henkilölle tai toiminimelle, koska kaupunki muussa tapauk-
sessa riistäisi itseltään kaiken mahdollisuuden luovuttaa paikkaa ehkä
vieläkin tärkeämpiin tarkoituksiin käytettäväksi.

Teollisuuden
tilantarpeen
tydyttämistä
tarkoittavain
toimenpitei-
den joudutta-
minen.

Komitean ehdotuksen mukaisesti päätti ³⁾ kaupunginvaltuusto
evätä esityksen tonttipaikan luovuttamisesta finska mineralaktiebolaget
yhtiölle korttelista n:o 178 VI kaupunginosaa. Samalla lausui kaupun-
ginvaltuusto toivomuksen, että kaupungin teollisuuden tilantarpeen
tydyttämistä tarkoittavia toimenpiteitä mikäli mahdollista joudu-
tettaisiin.

¹⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 40. — ²⁾ Valt. pöytäk. 12. 6. 7 §. — ³⁾ S:n
13. 11. 53 §.

Liikemies R. Kramerin marraskuussa 1915 anottua osoitettavaksi uudenaikaiselle myllylaitokselle paikkaa, joka oli rautatien yhteydessä ja jossa oli mahdollisuus kuormata ja purkaa välittömästi aluksista, jommoiseen tarkoitukseen sopivana hakija piti jotakin Hietalahden satama-alueella sijaitsevaa tonttia, päätti ¹⁾ kaupunginvaltuusto rahatoimikamarin lausunnon mukaisesti ilmoittaa, ettei sopivaa paikkaa ollut muualla kuin XX kaupunginosassa, mutta että valtuusto oli luovuttanut mainitun alueen käyttöoikeuden Helsingin makasiiniosakeyhtiölle, joten paikkain luovuttaminen sieltä teollisuustarkoituksiin vastedes oli mainitun yhtiön asia.

Anomus paikan luovuttamisesta nykyaiselle myllylaitokselle.

Maaliskuun-vallankumouksen aikana asetettujen toimeenpanevan komitean ja sotilasneuvoston anomuksesta päätti ²⁾ kaupunginvaltuusto luovuttaa Kaivopuiston vailleita alueen kaupungissa vallankumouksen uhreina kaatuneiden sotilaiden ja matruusien hautapaikaksi.

Kaivopuiston vailleilta luovutettu hautauspaikka.

Kirjelmässä maaliskuun 31 päivältä 1916 oli taiteilijaseura anonut, että XIII kaupunginosan kortteli n:o 401 b luovutettaisiin taidenäyttelyrakennuksen paikaksi. Aikomus oli alkuaan ollut luovuttaa rakennusyritys osakeyhtiön toimeenpantavaksi, mutta sittenkin sen toteuttaminen oli lahjoituksen avulla tullut taatuksi, ilmoitti seura, että rakennusta hoitaisi seuran näyttelykomitea. Samaten oli suomalainen oopperaosakeyhtiö kirjelmässä helmikuun 12 päivältä 1916 anonut osoitettavaksi sopivaa rakennuspaikkaa oopperatalolle ja sopiviksi tonteiksi ehdottanut vastaisen Kaisaniemenkadun tontteja n:oja 11, 13 ja 15. Edelleen oli musiikkiopiston johtokunta kirjelmässä tammikuun 30 päivältä 1917 anonut suurinta osaa korttelista n:o 402 luovutettavaksi opiston tarpeisiin.

Taidenäyttelyrakennuksen, oopperatalon ja konservatoorirakennuksen tonttipaikat.

Näitä anomuksia valmistelivat kaupungin yleisten töiden hallitus ja musiikkilautakunta, minkä jälkeen rahatoimikamari maaliskuun 12 päivänä antoi mietintönsä mainittujen anomusten johdosta ³⁾. Kun Kaisaniemenkadulla kapeutensa vuoksi ei ollut tilaa monilukuisille ajoneuvoille ja lisäksi katsoen sen varrella sijaitsevain tonttien suureen myyntiarvoon, vastustettiin anomusta oopperatalon tontin luovuttamisesta tämän kadun varrelta. Sitä vastoin ehdotti kamari, että XIII kaupunginosan korttelit n:ot 401 a, 401 b, 402 ja 403 järjestettäisiin monumenttaaliseksi paikaksi, missä sekä oopperatalo että taidenäyttelyrakennus ja konservatoorirakennus saisivat sijaa, minkä ohessa kamari huomautti, että myöskin vastaisen keskuskirjastotalon voisi rakentaa Museokadun tonteille n:öille 12 ja 14. Pääasiallisesti tämän mukaisesti rahatoimikamari esitti, että kaupunginvaltuusto päättäisi:

¹⁾ Valt. pöytäk. 7. 12. 37 §. — ²⁾ S:n 27. 3. 27 §. — ³⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 7.

hyväksyä ja hankkia vahvistuksen esityksen oheisen järjestelysuunnitelman mukaiselle XIII kaupunginosan korttelien n:o:jen 401 a, 401 b, 402 ja 403 kaupunginasemakaavanmuutokselle;

edellä mainitussa järjestelysuunnitelmassa n:olla 401 merkityn korttelin, sittenkuin kaupunginasemakaavanmuutos oli asianmukaisesti vahvistettu, maksutta luovutettavaksi taiteilijaseuran käytettäväksi, niin kauan kuin tontilla pidettiin voimassa kuvaamataiteen näyttelyrakennusta, sekä muutoin seuraavin ehdoin:

1) että kaikkien tontille teetettävään rakennusten samoin kuin vastaisten uutis-, muutos- ja lisärakennustenkin piirustukset on alistettava kaupunginvaltuuston tarkastettaviksi ja hyväksyttäväksi;

2) että rakennustyö aloitetaan kolmen vuoden kuluessa siitä päivästä lukien, jona mainittu kaupunginasemakaavanmuutos on vahvistettu;

3) että tontille teetettävää näyttelyrakennusta siihen kuuluvine huoneistoineen käytetään kotimaisten kuvaamataiteiden näyttelyhuoneistona, mutta sen lisäksi, sikäli kuin huoneistoja ei tarvita mainittuun tarkoitukseen, kohtuullisesta korvauksesta luovutetaan muihinkin taiteellisiin tarkoituksiin. Tämän johdosta ehkä syntyvät riitaisuudet ratkaisee kaupunginvaltuuston sitä varten valitsema kunnallinen viranomainen; ja

4) että kaupunginvaltuustolle varataan oikeus valita edustaja talon hallintoa hoitamaan asetettavaan toimikuntaan;

oopperatalon ja siihen kuuluvain laitosten rakennuttamiseksi tarpeellisen alueen osoitettavaksi suomalaiselle oopperaosakeyhtiölle edellä mainittuun järjestelysuunnitelmaan n:olla 403 merkitystä korttelista;

oopperatontin rajain lopullisen määräämisen ja luovutusehtojen vahvistamisen jätettäväksi siksi, kunnes korttelin n:o 403 tonttijaoitus on vastedes annettavan ehdotuksen mukaisesti asianmukaisella tavalla vahvistettu;

järjestyssuunnitelmaan merkityn tontin n:o 9 korttelissa n:o 402 ynnä paikan vastaisen korttelin n:o 403 kaakkoispuolisesta, Ainonkatua päin antavasta tontista varattavaksi Helsingin musiikkiopiston tarpeisiin; sekä

kysymyksen tämän tonttialueen rajoista ja luovutusehtojen määräämisestä jätettäväksi siksi, kunnes vastedes annettavan ehdotuksen varassa oleva korttelin n:o 403 tonttijaoitus on vahvistettu.

Asiaa esiteltäessä hyväksyi ¹⁾ kaupunginvaltuusto nämä rahatoimikamarin ehdotukset.

Kysymys ruotsalaisen teatterin lisärakenn-

Kirjelmässä ²⁾ maaliskuun 3 päivältä 1916 oli nya teaterhus aktiebolaget anonut lupaa saada ruotsalaisen teatterin talon lisärakennusta

¹⁾ Valt. pöytäk. 17. 4. 7 §. —²⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 62.

varten käyttää tarpeellisen alan Teatteriesplanadia sekä yhtiölle myönnettäväksi maksuttoman käyttöoikeuden mainittuun alueeseen. Anomuskirjan ohessa seurasivat arkkitehti E. Säärisen laatimat piirustukset. Toukokuun 12 päivänä antamassaan lausunnossa kaupungin yleisten töiden hallitus vastusti anomusta, koska teatteritalon suunniteltu laajentaminen pohjoista kohti tuntuvasti supistaisi Pohj. Esplanadikadun vapaata tilaa ja siten vaikeuttaisi sekä tämän kadun suunniteltua järjestelyä että sen vastedes lisääntyvää liikennettä ja vastaisen Keskuskadun ja Erottajan välistä yhteyttä. Sen lisäksi kadottaisi teatteritalon ympäristö lisärakennuksen johdosta leimansa avonaisena paikkana ja Esplanadi päättyisi tavallisena katuna Heikinesplanadiin.

nuksesta ja kaupungille kuuluvan maan luovuttamisesta siihen tarkoitukseen.

Asiaa rahatoimikamarissa käsiteltäessä oli myös esillä pormestari J. von Haartmanin maistraattiin antama esitysehdotus Etel. Esplanadi- ja Korkeavuorenkadun risteyksen laajentamisesta.

Lokakuun 8 päivänä asiasta antamassaan lausunnossa oli rahatoimikamari yksimielinen siitä, että teatteritalon laajentaminen olisi suotava ja tarpeellinen teatteriyrityksen kannalta katsoen, sillä semmoisina kuin olot nykyään olivat, ei niiden enää tullut pysyä pitempää aikaa. Palotekniseltä kannalta oli tarpeen perinpohjaisia muutoksia teatteritaloon, ja myöskin näyttämölle, pukuhuoneille, käytäville ja lämpiölle oli tarpeellista saada lisätilaa. Kamarilla ei ollut mitään muistuttamista siihen, että osa suunniteltua uutisrakennusta käytettiin myymälähuoneistoiksi, koska tilaa ei muutoin voitaisi edullisesti käyttää hyödyksi, tai myös täytyisi laittaa rakennustaiteelliselta kannalta varsin vähän miellyttäviä pylvästöjä. Mitä ravintolahuoneistoihin tuli, huomautettiin että, kun täytyi edellyttää, että Kappelin ravintola luultavasti kohdakkoin purettiin eikä sitä missään tapauksessa voitane laajentaa, oli tarpeen uusi kesäravintola, mistä avautui näköala Esplanadiin, Kauppatori ja Katajanokka taustana. Jos vuokria kertyisi sen verran, että teatteritalo saisi puhdasta voittoa enemmän kuin 5 % osakepääomalle, olisi voiton ylijäämä käytettävä teatteriyrityksen hyväksi. Kamari oli havainnut teatteritalon suunnitellun laajennuksen rakennustaiteelliselta kannalta täyttävän ne oikeutetut vaatimukset, joita sille oli keskeisen ja vaativan asemansa johdosta asetettava. Kamarin mielestä oli kuitenkin täysin oikeutettu vaatimus, että kaupunginviranomaiset saivat tarkastaa ja hyväksyä piirustukset, ennenkuin ne lopullisesti vahvistettiin noudatettaviksi.

Mitä sitten tuli kysymykseen, kävisikö suunniteltu lisärakennus tekeillä olevan Keskuskadun liikenteelle haitalliseksi, huomautti kamari, että Keskuskatu oli suunniteltu 19 m. leveäksi, joten se ammattimiesten käsityksen mukaan täytti kaikki liikennekannalta asetettavat vaatimukset. Keskuskadun ja Pohj. Esplanadikadun eteläisen jalkakäytävän välimatka teatteritalon kohdalla olisi niinkään 19 m. Oli huomautettu,

että mainittava osa ajoliikennettä pyrki kaupungin eteläosista Keskuskatua pitkin rautatien pääasemalle ja Kaisaniemenkadulle. Mutta vaikka näin olisikin laita, täytyi kuitenkin 19 metrin katuleveyden tyydyttää tilaan nähden asetettavat kohtuulliset vaatimukset. Tässä oli muistettava, että kaupungin kehittyminen etelään päin oli luonnollisista syistä rajoitettu, ja sama oli vastaavassa määrässä laita liikenteen lisääntymisenkin.

Näillä perusteilla rahatoimikamari esitti, että kaupunginvaltuusto päättäisi:

nya teaterhus aktiebolaget yhtiölle myöntää käyttöoikeuden siihen kaupungille kuuluvaan maahan, mikä teatteritalon laajentamiseksi pääasiassa arkkitehti E. Saarisen laatimain piirustusten mukaisesti tarvitaan, samoilla ehdoilla, mitkä ovat voimassa siitä alueesta, missä nykyinen teatteritalo sijaitsee;

tähän kytkettäväksi sen ehdon että, jos teatteritaloyritys antaa puhdasta voittoa yli 5 %:n, ylijäämä on luovutettava teatteriyritykselle; sekä

varata kaupunginvaltuustolle oikeuden tarkastaa ja hyväksyä piirustukset ennen niiden antamista asianmukaisesti vahvistettaviksi.

Esplanadin ja
Erottajan
uudestimo-
dostamis-
suunnitelma.

Rahatoimikamari käsitteli edelleen kysymystä Pohj. Esplanadikadun jalkakäytävään laajentamisen tarpeellisuudesta. Kysymyksestä, mille kannalle kaupunginviranomaisten olisi asetettava yksityisiin talonomistajiin nähden ja missä määrin nämä voitaisiin velvoittaa osalltamaan kustantamaan jalkakäytävään teettämistä ja niiden vastaista puhtaanapitoa, ei kamari ollut tahtonut lausua mieltänsä, koska tämän työn teettäminen jäisi toistaiseksi. Oli kuitenkin näyttänyt siltä, kuin olisi tärkeää tämän yhteydessä tehdä periaatteellinen päätös, minkätähden kamari esitti, että Pohj. Esplanadikadun jalkakäytävät laajennettaisiin kaupungin yleisten töiden hallituksen ehdotuksen mukaisesti, mutta työn teettäminen jätettäisiin eri esityksen varaan.

Pormestari J. von Haartmanin tekemän ehdotuksen Teatteriesplanadin koilliskolkan pyöristämisestä ja Mikonkadun jatkeen laajentamisesta Runebergin- ja Teatteriesplanadin väliltä oli rahatoimikamari tosin havainnut ansaitsevan huomiota, mutta ei kuitenkaan vaativan erikoista toimenpidettä. Keskuskadun valmistuttua siirtyisi osa Erottajan liikennettä pois ensinmainitusta liikenneväylästä, jota kaltevuutensa johdosta raskas liikenne ei tähänkään asti ollut ylenmäärin rasittanut. Syytä tämän katuosan laajentamiseen ei sentähden ainakaan toistaiseksi näyttänyt olevan olemassa. Mitä taas tuli ehdotukseen puheena olevan esplanadin koillisosan tuntuvasta pyöristämisestä tai viistoon kulkevan liikenneväylän johtamisesta sen poikki, ei kamari ollut voinut puoltaa senkään toteuttamista. Sen sijaan voitaisiin puoltaa kolkan vähäistä pyöristystä samaan tapaan kuin oli päätetty Kappellesplanadin koilliskolkkiaan nähden.

Rahatoimikamari esitti kaupunginvaltuuston päätettäväksi, että ehdotus Mikonkadun jatkeen levittämisestä Runebergin- ja Teatteri-esplanadin väliltä sekä viimeksi mainitun esplanadin koilliskolkan laajentamisesta ja pyöristämisestä ei aiheuta toimenpidettä.

Lopuksi kamari kosketteli Erottajan ja Erottajankadun uudesti muodostamista ja ehdotti, että kaupungin yleisten töiden hallitus ottaisi asian tarkemmin valmisteltavaksi ja sen jälkeen antaisi asiasta lopullisen ehdotuksen.

Asiaa esiteltäessä päätti ¹⁾ kaupunginvaltuusto hyväksyä rahatoimikamarin esityksen maan luovuttamisesta ruotsalaisen teatteritalon laajennusta varten. Ehdoista poistettiin puhtaan voiton käyttämistä koskeva määräys, koska se ei velvoittaisi yhtiötä, ellei sitä pantaisi yhtiöjärjestykseen, jommoinen toimenpide taas tuottaisi yhtiölle vaikeuksia. Mitä tämän asian yhteydessä tehtyyn, Pohj. Esplanadikadun jalkakäytävää koskevaan ehdotukseen tuli, ei siitä tehty päätöstä, syystä ettei ollut olemassa selvitystä työn kustannuksista eikä yksityiskohdista, mutta muilta kohdin hyväksyttiin rahatoimikamarin ehdotus.

Helsingin kirkonhallintolautakunnan päätettyä hankkia kaikinpuolisen selvityksen Helsingin evankelis-luterilaisten seurakuntain hallussa olevain kiinteistöjen ja talojen saannosta oli rahatoimikamari katsonut tästä selvityksestä olevan kaupunginhallinnolle hyötyä ja sentähden ehdottanut, että kirkonhallintolautakunnan anomukseen määrärahan osoittamisesta tarkoitukseen olisi myönnettävä, sillä edellytyksellä että seurakunnat ottivat osaa kustannuksiin, minkä ohessa kamari lausui mielipiteenään, että mainittu tutkimus olisi aikanaan painatettava, esimerkiksi kaupunginvaltuuston asiakirjain sarjaan. Valtuusto päätti ²⁾ mainittua tutkimusta varten myöntää 1,450 markkaa.

Määräraha selvityksen hankkimiseksi eräiden evankelis-luterilaisten seurakuntain kiinteistöjen saannosta.

Kun kaupunginvaltuusto oli luovuttanut Toisen linjan tontin n:o 10 raajarikkoisten avustamisyhdistykselle sillä ehdolla, että kauppahinta, 193,000 markkaa, sai olla korottomana lainana ensimmäistä kiinnitystä vastaan ³⁾, mutta rahatoimikamari oli ilmoittanut valtion jo myöntäneen lainaa talon kiinnitystä vastaan, päätti ⁴⁾ valtuusto sallia kauppahinnan olla lainana lähinnä valtiolle myönnetyn kiinnityksen jälkeen.

Toisen linjan tontin n:o 10 kauppahinnan kiinnitysvakuus.

Helsingin sosialidemokraattinen nuorisoklubi esitti kaupunginvaltuustolle antamassaan kirjelmässä, että kaupungin ei tulisi myydä Vanhankaupunginlahdella sijaitsevaa Kyläsaarta, koska se oli erittäin tärkeä Sörnäsän, Hermannin ja Toukolan työväestölle. Helmikuun 1 päivänä antamassaan lausunnossa rahatoimikamari mainitsi, että anomus tosin oli tehty saaren luovuttamisesta teollisuustarkoituksiin, mutta että tämä anomus oli peruutettu. Kun puheenalainen saari kuitenkin varsin luultavasti ennemmin tai myöhemmin tulee Vanhan-

Lausunto Kyläsaaren ehdollisesta myynnistä.

¹⁾ Valt. pöytäk. 7. 12. 18 §. — ²⁾ S:n 27. 2. 11 §. — ³⁾ Ks. 1916 vuod. kert. siv. 15. — ⁴⁾ Valt. pöytäk. 13. 2. 3 §.

kaupunginlahden järjestämiseksi laadittujen valmistavain ehdotusten mukaisesti käytettäväksi satamalaitteiden ja teollisuuslaitosten paikaksi, oli rahatoimikamari antanut kaupungin yleisten töiden hallituksen toimeksi tehdä ehdotuksen Kuusisaaren tai muun sopivan paikan varaamiseksi yleisön virkistyspaikaksi. Esitys ei aiheuttanut ¹⁾ toimenpidettä valtuuston puolelta.

3. Kaupungin kiinteän omaisuuden vuokra- ja muuta nautintaoikeutta koskevat asiat.

Santa- ja Busholman käyttö ja hallinto.

Sittenkuin kysymys Santa- ja Busholman vastaisesta käytöstä ja hallinnosta oli lähetetty ²⁾ lausunnon saamiseksi kaupungin yleisten töiden hallitukseen, satamakapteenille ja Helsingin kauppavaltuutetuille sekä pyydetyt lausunnot olivat saapuneet, antoi ³⁾ rahatoimikamari niistä huhtikuun 30:nä päivätyn lausunnon. Kamari yhtyi kauppavaltuutettujen esittämään ja kamarinkin aikaisemmin kannattamaan ehdotukseen, että puheenalaisten alueiden hallinto olisi erotettava varsinaisesta kunnallishallinnosta ja luovutettava erilliselle yhtiölle. Molemmista tehdyistä vaihtopuolisista ehdotuksista, nimittäin että tätä tarkoitusta varten joko perustettaisiin yhtiö, niinkuin kaupungin yleisten töiden hallitus oli vaatinut, tai myös että käyttöoikeus uskottaisiin Helsingin makasiiniosakeyhtiölle, piti kamari jälkimmäistä parempana, koska Helsingin makasiiniosakeyhtiö oli ilmoittanut suostuvansa yhtiöjärjestykseensä ja kaupungin kanssa tehtävään sopimukseen panemaan kaupungin etujen vaatimat määräykset ja ehdot. Rahatoimikamari sentähden esitti, että kaupunginvaltuusto tekisi sen suuntaisen päätöksen.

Pääasiassa tämän ehdotuksen mukaisesti päätti ⁴⁾ valtuuston anomuksesta ⁵⁾ tätä asiaa käsittelemään valittu lisätty kaupunginvaltuusto:

Helsingin makasiiniosakeyhtiölle kaupunginvaltuuston marraskuun 16 päivänä 1915 vahvistamista alimmista vuokramaksuista 25 vuodeksi, kesäkuun 1 päivästä 1918 lukien, luovuttaa Santa- ja Busholman käyttöoikeuden, sikäli kuin liikenteelle on tarpeellista sekä kaupunki on alueen tasoittanut ja muutoin sellaisia tarpeita varten kuntoon panettanut, seuraavin ehdoin:

1) Yhtiön tulee kaupan ja liikenteen kannalta tyydyttävällä tavalla ja kaupunginviranomaisten tarpeelliseksi katsoman valvonnan alaisena mahdollisimman pian ja tarpeen mukaan järjestää varastopaikkoja sekä tarpeellisia rakennuksia liikennöitsijäin käytettäväksi.

¹⁾ Valt. pöytäk. 13. 3. 22 §. — ²⁾ Ks. 1916 vuod. kert. siv. 26. — ³⁾ Valt. pain. asiakirj. n:o 30. — ⁴⁾ Lis. valt. pöytäk. 9. 10. 2 §; valt. pöytäk. 9. 10. 1 §. — ⁵⁾ Valt. pöytäk. 12. 6. 10 §.